

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา
การเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว
พืชสมุนไพร(ไพล)

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว

คำนำ

สมุนไพรเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้การยอมรับในการใช้บำบัดบรรเทาและฟื้นฟู รักษาโรค ตามวิธีการแพทย์แผนไทยมาแต่ครั้งบรรพบุรุษเป็นเวลานานซึ่ง สมุนไพรนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมากคุณประโยชน์ของสมุนไพรนั้นได้รับการพิสูจน์มาแล้วไม่ว่าจะเป็นในด้านผลการรักษาและความปลอดภัย เมื่อมีการนำมาใช้อย่างถูกต้องตามวิธีการแพทย์แผนไทยประกอบกับสภาวะการปัจจุบันมีวิธีการรักษาตามวิธีการแพทย์แผนปัจจุบันจะต้องนำเข้าด้วยยา และสารเคมี เพื่อใช้ในการรักษานั้นเป็นมูลค่ามหาศาล

ดังนั้นหากมีการนำองค์ความรู้ของบรรพบุรุษแต่ครั้งโบราณกลับมาใช้ เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองในครัวเรือนทั้งยังเป็นการทดแทนการใช้ยาแผนปัจจุบัน เป็นการลดภาระการนำเข้าด้วยยาและสารเคมีจากต่างประเทศได้เป็นอย่างดีเพราะ สมุนไพรส่วนมากจะสามารถหาได้ ในครัวเรือนและชุมชนนั่นเอง

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการนำองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมาประยุกต์ใช้ในการพึ่งพาตนเองด้วยสมุนไพรและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรใกล้ตัว และเป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้จากการใช้สมุนไพรในโอกาสต่อไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว จึงได้จัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว พืชสมุนไพร(ไพล) เพื่อรวบรวมพืชสมุนไพร สำหรับใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่เจ้าหน้าที่ เกษตรกร และผู้สนใจ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว

สิงหาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป	๑
บทที่ ๒ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพืชสมุนไพร(ไพล)	๒๗
บทที่ ๓ การปลูกพืชสมุนไพร(ไพล)	๒๘
บทที่ ๔ โรคและแมลงศัตรูพืชสมุนไพร(ไพล)	๓๒
บทที่ ๕ ประโยชน์ของพืชสมุนไพร(ไพล)	๓๓
บทที่ ๖ การแปรรูปพืชสมุนไพร(ไพล)	๓๖
บทที่ ๗ ภาพรวมพืชสมุนไพร(ไพล) จังหวัดสระแก้ว	๔๐

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้วพืชสมุนไพร(ไพล)

บทที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

วิสัยทัศน์ประเทศไทย

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

วิสัยทัศน์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

“ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน”

พันธกิจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความมั่นคง
๒. พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ
๓. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์
๔. ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

วิสัยทัศน์การพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว

“พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มั่นคง ยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้ปลอดภัยได้คุณภาพมาตรฐานสากล ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างสมดุลการใช้ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว

๑. พัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งผลิตสินค้าการเกษตร โดยการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูป การพัฒนาคุณภาพ และส่งเสริมเกษตรปลอดภัย
๒. พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความมั่นคง
๓. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
๔. พัฒนาการเกษตรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด

๑. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสระแก้วตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างละติจูดที่ ๑๓ องศา ๑๔ ลิปดา ถึง ๑๔ องศา ๑๑ ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ ๑๐๑ องศา ๕๑ ลิปดา ๕๖ ลิปดาตะวันออก มีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาทางทิศตะวันออก ยาวประมาณ ๑๖๕ กิโลเมตร ใน ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภออรัญประเทศ คลองหาด ตาพระยา และโคกสูง ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ๒๓๖ กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ ๗,๑๙๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๔,๔๙๗,๔๕๓ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดบุรีรัมย์และนครราชสีมา

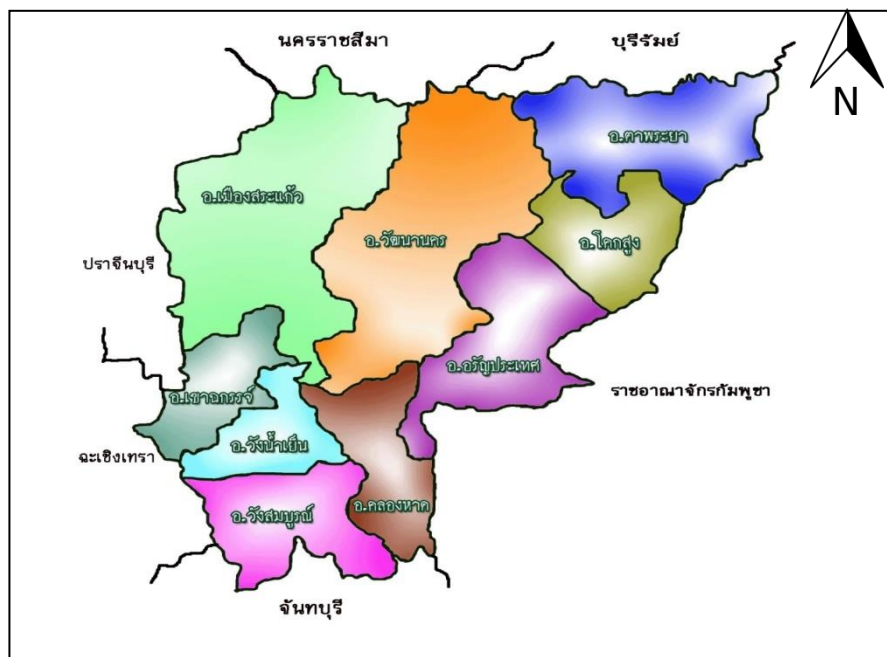
ทิศใต้ ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทราและจันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

(ที่มา : สำนักงานจังหวัดสระแก้ว)

แผนที่จังหวัดสระแก้ว

๒. เขตการปกครอง

เขตการปกครองประกอบด้วย ๙ อำเภอ ๕๘ ตำบล ๗๓๑ หมู่บ้าน ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑๖ เทศบาล (๓ เทศบาลเมือง ๑๓ เทศบาลตำบล) และ ๔๙ องค์การบริหารส่วนตำบล มีประชากรทั้งสิ้น ๕๖๐,๕๓๑ คน เป็นผู้ชาย ๒๘๐,๗๓๑ คน ผู้หญิง ๒๗๙,๘๐๐ คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น ๒๐๓,๙๕๗ ครัวเรือน (ที่มา: สำนักงานจังหวัดสระแก้ว)

ข้อมูลทำเนียบปกครองท้องที่ และข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร จังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๖๐

ที่	อำเภอ	จำนวน					พื้นที่ทั้งหมด (ตร.กม.)	จำนวน ครัวเรือน**
		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.		
๑	เมืองสระแก้ว	๘	๑๒๓	๑	๒	๘	๑,๘๓๒,๕๕๐	๔๐,๕๕๙
๒	เขาฉกรรจ์	๔	๗๑	-	๑	๔	๗๗๔,๓๑๐	๑๗,๕๑๑
๓	วังน้ำเย็น	๔	๘๔	๑	-	๓	๓๒๕,๐๕๐	๒๓,๕๓๖
๔	วังสมบูรณ์	๓	๔๘	-	๒	๑	๓๘๓,๕๐๐	๑๔,๔๑๑
๕	คลองหาด	๗	๗๑	-	๑	๖	๔๑๗,๐๘๒	๑๒,๗๔๒
๖	วัฒนานคร	๑๑	๑๑๕	-	๑	๑๑	๑,๕๖๐,๑๒๒	๒๘,๔๒๙
๗	อรัญประเทศ	๑๒	๑๑๔	๑	๔	๘	๘๒๑,๒๖๕	๔๒,๙๙๒
๘	โคกสูง	๔	๔๑	-	๑	๓	๔๓๙,๗๐๐	๗,๗๐๒
๙	ตาพระยา	๕	๖๔	-	๑	๕	๖๔๒,๓๔๕	๑๖,๐๗๕
รวม		๕๘	๗๓๑	๓	๑๓	๔๙	๗,๑๙๕,๙๒๔	๒๐๓,๙๕๗

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสระแก้ว; ๒๕๖๐ / **สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว; ๒๕๖๐

๓. ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสระแก้วมีสภาพภูมิประเทศโดยส่วนรวม เป็นพื้นที่ราบถึงราบสูงและมีภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีระดับความสูงจากน้ำทะเล ๗๔ เมตร กล่าวคือ

ด้านเหนือ มีเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำบางปะกง มีลักษณะเป็นป่าเขาทึบ ได้แก่ บริเวณอุทยานแห่งชาติปางสีดา เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

ด้านใต้ มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา มีสภาพเป็นป่าโปร่ง ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตร ทำให้เกิดสภาพป่าเสื่อมโทรม ตอนกลางมีลักษณะเป็นที่ราบ ได้แก่ อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวังสมบูรณ์ เป็นเขตติดต่อจังหวัดจันทบุรี

ด้านตะวันออก ลักษณะเป็นที่ราบถึงราบสูง และมีสภาพเป็นป่าโปร่ง ทำไร่ ทำนา

ด้านตะวันตก นับตั้งแต่อำเภอวัฒนานคร มีลักษณะเป็นสันปันน้ำ และพื้นที่ลาดไปทางอำเภอเมือง และอำเภอรัญประเทศ เข้าเขตประเทศกัมพูชา

๔. ลักษณะดิน

กลุ่มชุดดินของจังหวัดสระแก้ว จากการจัดหมวดหมู่ดิน ตามลักษณะสมบัติดินจากปัจจัยการเกิด และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คล้ายคลึงกัน พบว่าทรัพยากรดินของจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วยกลุ่มชุดดินต่างๆ เช่น กลุ่มชุดดินในพื้นที่ลุ่ม จะเป็นดินเหนียวดำที่ลึกมาก มีรอยแตกกระแหงกว้างและลึก การระบายน้ำค่อนข้างเลว และดินอื่นๆ ส่วนพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลังและอ้อยโรงงาน ตามลำดับ

๕. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดสระแก้ว แบ่งออกได้เป็น ๓ ฤดูกาล

ฤดูร้อน เริ่มต้นแต่เดือนกุมภาพันธ์-เดือนเมษายน

ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑,๒๙๖-๑,๕๓๙ มิลลิเมตร

ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม อากาศเย็นและมีหมอกในตอนเช้า

๖. ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

๖.๑ ปริมาณน้ำฝน จากข้อมูลในช่วงปี๒๕๕๐-๒๕๖๐ พบว่าฝนปี๒๕๕๖ มีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในรอบ ๑๐ ปี โดยมีปริมาณน้ำฝนเท่ากับ ๑,๗๙๕.๙ มิลลิเมตร รองลงมา คือ ในปี๒๕๖๐ มีปริมาณน้ำฝนเท่ากับ ๑,๕๒๓.๘ มิลลิเมตร ส่วนปีที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด คือ ปี๒๕๕๘ มีปริมาณน้ำฝนเพียง ๙๘๒.๔๐ มิลลิเมตร รองลงมาคือปี๒๕๕๙ มี ปริมาณน้ำฝน ๙๘๕.๘ มิลลิเมตร

๖.๒ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ในช่วงปี๒๕๕๐-๒๕๖๐ พบว่าในปี๒๕๕๙ มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓๔.๙๓ องศาเซลเซียส ส่วนปี๒๕๕๐ มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ ๒๒.๒๕ องศาเซลเซียส สำหรับความชื้นสัมพัทธ์ สูงสุดเท่ากับ ๘๗.๗๖ % ในปี๒๕๕๖ ส่วนความชื้นสัมพัทธ์ต่ำที่สุดเท่ากับ ๖๑.๓๔ % ในปี ๒๕๕๐

ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเป็นรายปีของจังหวัดสระแก้ว

ปี	ปริมาณฝน รวมตลอดปี (มม.)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)			อุณหภูมิ (°C)		
		เฉลี่ย	ต่ำสุด เฉลี่ย	สูงสุด เฉลี่ย	เฉลี่ย	ต่ำสุด เฉลี่ย	สูงสุด เฉลี่ย
๒๕๔๙	๑,๔๖๔.๑	๗๓.๒๖	๖๒.๖๔	๘๓.๗๓	๒๘.๒๕	๒๒.๗๘	๓๓.๘๖
๒๕๕๐	๑,๓๗๐.๘	๗๑.๘๙	๖๑.๓๔	๘๓.๙๒	๒๘.๒๓	๒๒.๒๕	๓๓.๘๖
๒๕๕๑	๑,๔๕๐.๘	๗๓.๔๓	๖๒.๖๙	๘๔.๔๗	๒๗.๗๙	๒๒.๖๕	๓๓.๒๘
๒๕๕๒	๑,๓๕๒.๕	๗๓.๐๒	๖๓.๕๓	๘๒.๓๘	๒๘.๑๓	๒๓.๐๓	๓๓.๗๘
๒๕๕๓	๑,๓๘๕.๗	๗๓.๖๗	๖๓.๙๓	๘๖.๐๙	๒๘.๗๙	๒๔.๔๒	๓๔.๔๗
๒๕๕๔	๑,๔๒๙.๕	๗๓.๖๖	๖๓.๒๗	๘๔.๑๐	๒๗.๗๗	๒๓.๓๙	๓๓.๒๖
๒๕๕๕	๑,๓๘๔.๕	๗๕.๔๓	๖๕.๖๙	๘๖.๓๗	๒๘.๗๓	๒๔.๗๓	๓๔.๒๙
๒๕๕๖	๑,๗๙๕.๙	๗๔.๘๓	๖๓.๑๑	๘๗.๗๖	๒๘.๒๐	๒๔.๑๙	๓๓.๘๒
๒๕๕๗	๑,๔๖๑.๕	๗๕.๔๐	๖๖.๓๓	๘๕.๓๒	๒๘.๓๓	๒๓.๙๘	๓๔.๑๖
๒๕๕๘	๙๘๒.๔	๗๓.๓๐	๖๓.๑๙	๘๖.๕๙	๒๘.๘๙	๒๔.๓๘	๓๔.๘๒
๒๕๕๙	๙๘๕.๘	๗๒.๘๕	๖๓.๑๗	๘๔.๖๔	๒๙.๑๒	๒๔.๖๖	๓๔.๙๓
๒๕๖๐	๑,๕๒๓.๘	๗๔.๘๘	๖๒.๒๙	๘๖.๗๘	๒๘.๓๘	๒๔.๒๑	๓๓.๗๗

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดสระแก้ว ; มกราคม ๒๕๖๐

๗. ทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งน้ำ

๗.๑ ป่าไม้ ชนิดป่าไม้ของจังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นป่าเบญจพรรณสลับกับป่าเต็งรัง จากข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๙ จังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๙๒๓,๗๙๖.๖๓ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕ ของพื้นที่จังหวัด ประกอบด้วย

๑) ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน ๑๑ แห่ง รวมพื้นที่ ๓,๒๓๖,๕๗๑.๗๕ ไร่ สงมอบ ส.ป.ก. รวมเนื้อที่ ๑,๘๒๙,๒๐๙.๒๘ ไร่ คงเหลือพื้นที่ ๑,๔๐๗,๓๖๓.๔๗ ไร่ (จากข้อมูลสถิติกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๔)

ป่าไม้ของจังหวัดสระแก้ว

ลำดับที่	ชื่อป่าสงวน	พื้นที่ป่าตามกฎกระทรวง (ไร่)	สงมอบ สปก.(ไร่)	คงเหลือ(ไร่)
๑	ป่าตาพระยา	๓๓๖,๙๕๐	๑๑๘,๘๙๕.๗๘	๒๑๘,๐๕๔.๒๒
๒	ป่าท่ากะบาก	๒๘๑,๙๓๐	๒๑๔,๐๑๙.๗๗	๖๗,๙๑๐.๒๓
๓	ป่าห้วยไคร้	๒๙๕,๘๐๐	๑๒๕,๙๕๖.๓๔	๑๖๙,๘๔๓.๖๖
๔	ป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และ ป่าเขาสะโตน	๔๒๘,๒๓๔	๘๗,๐๖๒	๓๔๑,๑๗๒
๕	ป่าวัฒนานคร	๘๑,๙๓๗	๕๕,๑๕๐	๒๖,๗๘๗
๖	ป่าเขาฉกรรจ์ฝั่งเหนือ	๒๓๒,๑๐๐	๑๘๘,๓๓๗.๓๙	๔๓,๗๖๒.๖๑
๗	ป่าโคกสูง	๔๑๖,๔๘๔	๗๘,๓๘๕	๓๓๘,๐๙๙
๘	ป่าเขาฉกรรจ์ ป่าโนนสาวเอ้ ป่าปลายคลองห้วยไคร้	๑,๐๗๒,๕๐๐	๘๗๖,๒๗๕	๑๙๖,๒๒๕
๙	ป่าสักท่าระพา	๓๘.๗๕	-	๓๘.๗๕
๑๐	ป่าท่าแยก	๓๗,๐๓๑	๓๔,๐๒๕	๓,๐๐๖
๑๑	ป่าแควระบม-สียัด	๕๓,๕๖๗	๕๑,๑๐๒	๒,๔๖๕
รวม		๓,๒๓๖,๕๗๒	๑,๘๒๙,๒๐๙.๒๘	๑,๔๐๗,๓๖๓.๔๗

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว ; กรกฎาคม ๒๕๖๐

๒) พื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีพื้นที่ประมาณ ๕๒๔,๓๗๕ ไร่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา มีพื้นที่ประมาณ ๑๔๓,๗๕๐ ไร่

๓) พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ เขาวังตาโน มีพื้นที่ประมาณ ๒๙,๒๗๕ ไร่

๔) พื้นที่ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๖ ได้แก่ ป่าไม้ถาวรฯ ตาพระยา จำนวน ๑๐,๖๙๙ ไร่ ป่าไม้ถาวรฯ ห้วยไคร้ จำนวน ๖๑๗ ไร่ ป่าไม้ถาวรฯ ท่ากะบาก จำนวน ๕,๕๕๔ ไร่ และป่าไม้ถาวรฯ ป่าปลายคลองห้วยไคร้ จำนวน ๘,๘๓๐ ไร่

สถานการณ์การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดสระแก้ว พบว่า มีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ในการตรวจพบการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ (ตุลาคม ๒๕๕๘ – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) จำนวนทั้งสิ้น ๖ คดี จำนวน ๑๔ ไร่ ๓ งาน ๓๑ ตารางวา หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ ได้แก่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ (ปราจีนบุรี) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๙ สาขาปราจีนบุรี กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการตรวจสอบดำเนินการภายใต้กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ และวิธีการทางปกครอง เพื่อยึดคืนพื้นที่ดังกล่าว เพื่อปลูกป่าไม้ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ได้ ๔๐ % ของพื้นที่ตามนโยบายรัฐบาล

๕) ป่าชุมชน มีพื้นที่ป่าชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งจากกรมป่าไม้ จำนวน ๘๒ หมู่บ้าน เนื้อที่ ๑๔,๙๘๑-๓-๕๐ ไร่
พื้นที่ป่าชุมชนของจังหวัดสระแก้ว

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวน(แห่ง)	พื้นที่โดยประมาณ (ไร่)
๑	เมืองสระแก้ว	๑๓	๕๓๔-๓-๖๘
๒	วัฒนานคร	๒๕	๕,๒๗๔-๑-๐๓
๓	เขาฉกรรจ์	๓	๒๘๐-๓-๑๒
๔	วังน้ำเย็น	๑๖	๗๑๘-๓-๒๐
๕	คลองหาด	๓	๓๐๒-๐-๐๔
๖	อรัญประเทศ	๕	๔๗-๐-๐๐
๗	ตาพระยา	๘	๑,๐๖๙-๓-๗๒
๘	โคกสูง	๗	๖,๖๖๗-๐-๗๑
๙	วังสมบูรณ์	๓	๘๗-๐-๐๐
รวม		๘๓	๑๔,๙๘๑-๓-๕๐

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ, กรมป่าไม้

๗.๒ ด้านการปฏิรูปที่ดิน

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระแก้ว ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินในจังหวัดสระแก้ว ทั้งหมด ๙ อำเภอ พื้นที่ ๒,๑๒๖,๔๙๖ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่กันออกประมาณ ๕๒๑,๔๑๕ ไร่ (ที่มา : สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระแก้ว ;๒๕๕๙) โดยมีแต่ละประเภทดังนี้

๑. พื้นที่ที่มีหนังสือสำคัญ	จำนวน	๒๑๔,๐๒๑	ไร่
๒. ส่วนราชการขอใช้	จำนวน	๕๔,๘๓๖	ไร่
๓. ที่ดินชุมชน	จำนวน	๖๙,๖๖๓	ไร่
๔. ที่ป่าและภูเขา	จำนวน	๕๑,๘๔๖	ไร่
๕. ที่สวนป่า	จำนวน	๙,๓๘๓	ไร่
๖. ที่สาธารณะ	จำนวน	๘,๒๗๘	ไร่
๗. อ่างเก็บน้ำ	จำนวน	๒๐,๙๑๘	ไร่
๘. ถนน/ห้วย/คลอง	จำนวน	๙๒,๔๖๘	ไร่

พื้นที่ดำเนินการประมาณ ๑,๖๐๕,๐๘๑ ไร่ ปัจจุบันสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระแก้วจัดที่ดินให้เกษตรกรแล้ว ประมาณ ๑,๒๔๐,๗๗๐ ไร่ รายละเอียดดังนี้

ผลการดำเนินงานการปฏิรูปที่ดิน ประเภทที่ดินเกษตรกร

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จัดที่ดินแล้ว (ไร่)
เมืองสระแก้ว	๒๓๗,๒๒๐	๑๘๘,๔๕๒
คลองหาด	๑๖๓,๘๘๗	๑๓๒,๒๕๗
ตาพระยา	๒๒๒,๐๑๑	๑๗๒,๒๖๐
วังน้ำเย็น	๑๔๔,๔๒๓	๑๒๙,๔๙๐
วัฒนานคร	๒๐๑,๓๖๙	๑๕๗,๑๙๘
อรัญประเทศ	๑๐๒,๖๙๑	๕๐,๓๕๙
เขาฉกรรจ์	๒๑๕,๑๗๒	๑๗๑,๗๒๓
โคกสูง	๘๑,๔๕๑	๖๕,๓๓๕
วังสมบูรณ์	๒๐๘,๕๖๔	๑๕๖,๓๖๐
รวม	๑,๕๗๖,๗๗๐	๑,๒๒๓,๔๗๔

ที่มา : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๕๙

ผลการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ประเภทที่ดินชุมชน

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จัดที่ดินแล้ว (ไร่)
เมืองสระแก้ว	๔,๘๙๘	๓,๒๔๗
คลองหาด	๒,๐๒๗	๑,๖๔๖
ตาพระยา	๒,๘๗๙	๑,๕๘๕
วังน้ำเย็น	๕,๐๓๖	๒,๒๓๔
วัฒนานคร	๔,๓๘๘	๓,๓๓๕
อรัญประเทศ	๖๑๕	๕๓๗
เขาฉกรรจ์	๕,๖๔๔	๒,๘๕๕
โคกสูง	๑,๐๒๙	๗๕๘
วังสมบูรณ์	๒,๔๐๑	๙๙๐
รวม	๒๘,๓๑๑	๑๗,๒๙๖

ที่มา : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๕๙

๗.๓ แหล่งน้ำใต้ดิน

จังหวัดสระแก้ว มีแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลอยู่ทั่วไป แต่มีปริมาณคุณภาพและความตื้นลึกแตกต่างกันไปตามสภาพธรณีวิทยาและอุทกวิทยา มีพื้นที่น้ำใต้ดินที่มีคุณภาพดีส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมืองสระแก้ว บางส่วนของอำเภอวัฒนานคร และอำเภอตาพระยา ปริมาณน้ำ ๒๐ - ๑๐๐ แกลลอน/นาที่

การใช้น้ำบาดาลของจังหวัดสระแก้ว

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวน(แห่ง)	
		อุปโภค-บริโภค	เกษตรกรรม
๑	เมืองสระแก้ว	๑๓	๒๓
๒	วัฒนานคร	๗	๖
๓	เขาฉกรรจ์	๙	๑๐
๔	วังน้ำเย็น	๘	๑๓
๕	คลองหาด	๘	๒
๖	อรัญประเทศ	๑๔	๒
๗	ตาพระยา	๔	๒
๘	โคกสูง	-	๑
๙	วังสมบูรณ์	๒	๙
รวม		๖๕	๖๘

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว ; กรกฎาคม ๒๕๖๐

๗.๔ แหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว คือ คลองพระปรัง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ไหลผ่านตอนเหนือของอำเภอเมืองสระแก้วและคลองพระสะทึงเป็นลำน้ำที่ไหลผ่านอำเภอวังน้ำเย็น และ ทางตอนใต้ของอำเภอเมืองสระแก้ว จากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ไปบรรจบกับแควหนุมานในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ถือเป็น ลำน้ำสาขาของแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังมีคลองตาลังใน คลองไก่อี้น คลองวังจิก คลองลำตะโพน ห้วยยาง ห้วยตะเคียน ห้วยพรมโหด ห้วยไผ่ คลองน้ำใส และห้วย หนอง คลองบึง ลำธาร และอื่นๆ

โดยลุ่มน้ำหลักที่สำคัญของจังหวัด ๒ ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำปราจีนบุรี ซึ่งมีคลองพระสะทึง และแม่น้ำพระปรัง และลุ่มน้ำโตนเลสาป ซึ่งมีห้วยลำสะโดน ห้วยพรมโหด ห้วยตะเคียน ห้วยนางาม และห้วยคลองน้ำใส ได้ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรในฤดูฝน ๒,๐๗๘,๒๐๕ ไร่ มีปริมาณน้ำท่า ๒,๕๓๒.๖๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งพื้นที่จังหวัดสระแก้วมีปริมาณความต้องการน้ำ

๑,๐๗๐.๗๓ ล้านลูกบาศก์เมตร แต่ในปัจจุบันมีแหล่งเก็บกักน้ำได้เพียง ๔๗๙.๒๔ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙๒ ของปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย และมีพื้นที่ชลประทานเพียง ๓๔๔,๑๕๗ ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๖ ของพื้นที่ทำการเกษตร (ที่มา : โครงการชลประทานสระแก้ว ; ๒๕๕๙)

พื้นที่ลุ่มน้ำ และปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติของจังหวัดสระแก้ว

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ (ไร่)	ปริมาณ น้ำท่า	โครงการที่ พัฒนาแล้ว	ความจุ (ล้าน ลบ.ม.)	แหล่งน้ำ ธรรมชาติ (ล้าน ลบ.ม.)	ความ ต้องการน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)
ลุ่มน้ำปราจีนบุรี	๒,๓๔๔,๔๔๓.๗๕	๑,๔๙๑.๓๕	๒๑๔	๒๐๔.๑๓	๗๘.๗๔	๖๔๔.๔๖
พระปรง	๑,๑๐๔,๑๕๐.๐๐	๖๔๐.๕๑	๗๙	๑๒๕.๑๔	๓๙.๙๓	๒๖๖.๖๕
พระสทิง	๑,๒๔๐,๒๔๓.๗๕	๘๕๐.๘๔	๑๓๕	๗๙.๑๗	๓๘.๘๑	๓๗๗.๘๑
ลุ่มน้ำโตนเลสาป	๑,๗๗๘,๕๐๐.๐๐	๑,๐๔๑.๓๑	๒๒๘	๑๐๓.๓๖	๙๒.๘๔	๔๒๖.๒๗
ห้วยสะโตน	๕๓๑,๑๒๕.๐๐	๒๓๐.๓๒	๖๖	๗๓.๓๖	๒๖.๒๘	๑๒๘.๖๔
ห้วยตะเคียน	๓๖๖,๖๘๗.๕๐	๑๘๐.๕๒	๕๘	๑๗.๙๘	๑๙.๓๑	๙๙.๐๙
ห้วยพรมโหด	๕๘๒,๑๒๕.๐๐	๔๑๕.๔๘	๕๔	๗	๓๑.๘๖	๑๓๗.๐๑
ห้วยนางาม	๑๔๐,๗๕๐.๐๐	๗๑.๙๙	๑๗	๒.๒๘	๗.๒๕	๒๘.๔๘
คลองน้ำใส	๑๕๗,๘๑๒.๕๐	๑๔๓	๓๓	๒.๗๕	๘.๑๓	๓๓.๐๕
รวม	๔,๑๒๒,๙๔๓.๗๕	๒,๕๓๒.๖๖	๔๔๒	๓๐๗.๖๗	๑๗๑.๕๗	๑,๐๗๐.๗๓

ที่มา : โครงการชลประทานสระแก้ว ; ๒๕๕๙

๗.๕ แหล่งน้ำชลประทาน

จังหวัดสระแก้ว มีแหล่งน้ำต้นทุนและใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ๑๓ แห่ง และอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กอีก ๔๑ แห่ง ปริมาณเก็บกักรวมกันประมาณ ๒๘๒.๘๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันมีปริมาณน้ำทั้งสิ้น ๒๒๑.๓๔ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๘.๒๕ ของความจุอ่างเก็บน้ำทั้งหมด ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐ นั้น กรมชลประทาน ได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว รวมทั้งสิ้น ๓๙ โครงการ สามารถเพิ่มปริมาณน้ำได้ประมาณ ๒๔.๐๕ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๒๒,๔๔๐ ไร่ รวมทั้งยังมีแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำในระยะยาวปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕ อีก ๗๘ โครงการ สามารถเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนได้ ๑๒.๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

สำหรับพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ แปลง ซึ่งอยู่นอกเขตชลประทาน ทั้งหมด พื้นที่รวมประมาณ ๑๑,๙๑๑ ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ๖๑๓ ราย โดยใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ๘ แปลง ส่วนอีก ๔ แปลงที่เหลือ กรมชลประทานจะเข้าไปสนับสนุนจัดหาแหล่งน้ำให้ ทั้งการสร้างฝายทดน้ำ และการขุดลอกแก้มลิงพร้อมระบบส่งน้ำ นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้สนับสนุนแหล่งน้ำให้กับพื้นที่ ส.ป.ก. ที่ยึดคืนจากการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ๗๑๙.๓๔ ไร่ ในเขตตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง โดยวางแผนก่อสร้างสระเก็บน้ำ ๑ แห่ง พื้นที่ ๑๔๐ ไร่ ความจุประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร พร้อมระบบกระจายน้ำ ที่มีสถานีสูบน้ำพร้อมแพสูบน้ำ ๑ แห่ง ท่อส่งน้ำความยาว ๔.๕ กิโลเมตร และก่อสร้างระบบผันน้ำเข้าพื้นที่โครงการ มีอาคารบังคับน้ำ ๑ แห่ง ท่อส่งน้ำ ความยาว ๓๕๐ เมตร หากดำเนินการแล้วเสร็จ จะสามารถสนับสนุนพื้นที่การเกษตรได้ประมาณ ๓๑๕ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์มีน้ำอุปโภคบริโภค ๕๒ ครัวเรือน อีกจุดหนึ่ง เป็นพื้นที่ ส.ป.ก. ที่ยึดคืนจากการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จำนวน ๕๗๘.๕๓ ไร่ ในเขตตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ ในพื้นที่แปลงนี้ กรมชลประทานได้วางแผนก่อสร้างสระเก็บน้ำ ๑ แห่ง พื้นที่ประมาณ ๙๐ ไร่ ความจุประมาณ ๔๓๕,๗๐๐ ลูกบาศก์เมตร พร้อมก่อสร้างระบบกระจายน้ำ ประกอบไปด้วย หอถัง สูง ๑ แห่ง ท่อส่งน้ำ ความยาว ๕.๗ กิโลเมตร หากสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จ จะสามารถสนับสนุนพื้นที่การเกษตรได้ประมาณ ๓๐๐ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์มีน้ำอุปโภคบริโภค ๖๐ ครัวเรือน (เว็บไซต์ : http://water.rid.go.th/news/news_๖๐_๑๗๑.htm ; เมษายน ๒๕๖๐)

พื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน

ที่	ประเภทโครงการ	จำนวน (แห่ง)	ความจุ (ลบ.ม.)	พื้นที่ ชลประทาน(ไร่)	พื้นที่รับ ประโยชน์(ไร่)	รวมพื้นที่ ชลประทาน(ไร่)
๑	โครงการชลประทานขนาดกลาง	๑๓	๒๖๐,๗๔๕,๐๐๐	๑๑๙,๕๑๙	-	๑๑๙,๕๑๙
๒	โครงการชลประทานขนาดเล็ก					
	- โครงการชลประทานขนาดเล็ก	๔๔	๑๑,๗๒๖,๘๐๐	๕,๑๒๐	๒๒,๖๐๔	๒๗,๗๒๔
	พัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา					
	- โครงการชลประทานขนาดเล็ก	๒	๑๘๙,๒๐๐	-	๓๐๐	๓๐๐
	งบประมาณนิคมเจ้าลูกเธอฯ					
	- โครงการชลประทานห้วยทิมสยาม	๒	๒๙๙,๕๐๐	-	๖๐๐	๖๐๐
	- โครงการขุดลอกหนองน้ำและ	๘๔	๒,๖๓๘,๒๐๐	-	๕๕,๑๖๐	๕๕,๑๖๐
	คลองธรรมชาติ					
	- โครงการฝายขนาดกลาง	๓	๒๔๘,๐๐๐	-	๘,๐๐๐	๘,๐๐๐
	- โครงการฝายยาง	๓	๑,๐๗๐,๐๐๐	-	๒,๕๐๐	๒,๕๐๐
	- โครงการชลประทานเขตป่ารอยต่อ	๕	๑๘๑,๐๐๐	-	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐
	- โครงการเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำเดิม	๑๘	๑๗,๕๕๗,๐๐๐	-	๒๐,๔๗๐	๒๐,๔๗๐
	- โครงการแก้มลิง	๓๐	๑๑,๘๗๓,๐๐๐	-	๑๘,๔๑๐	๑๘,๔๑๐
	- โครงการ ปชด.	๕๐	๙,๖๘๒,๐๐๐	๔,๒๐๐	๒๖,๑๓๓	๓๐,๓๓๓
	- ชป.เล็กถ้ำไฮออน	๑๒๙	๒๒,๑๙๔,๒๗๕	๓,๔๐๐	๗๑,๕๐๖	๗๔,๙๐๖
	- งานศูนย์บริการเกษตรกร	๕๔	๒,๑๕๐,๐๒๕	-	๒๖,๒๕๐	๒๖,๒๕๐
	เคลื่อนที่					
	- งบประมาณ กปร.	๖	๒๒๐,๐๐๐	-	๒,๒๐๐	๒,๒๐๐
	- งบประมาณจังหวัด	๑๗	๒,๖๒๖,๐๐๐	-	๑๑,๗๔๐	๑๑,๗๔๐
๓	สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	๒๒	-	-	๑๘,๘๙๐	๑๘,๘๙๐
รวมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ		๔๘๒	๓๔๓,๔๐๐,๐๐๐	๑๓๒,๒๓๙	๒๘๕,๙๖๓	๔๑๘,๒๐๒

ที่มา : โครงการชลประทานสระแก้ว ; ๒๕๖๐

ข้อมูลโครงการชลประทานขนาดกลาง ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร

ที่	ชื่อโครงการ	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่รับน้ำ
๑	อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก	๔,๓๙๐	อ.เมืองสระแก้ว
๒	อ่างเก็บน้ำคลองพันไปี	๒,๔๕๖	อ.เมืองสระแก้ว
๓	อ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ	๒,๔๑๔	อ.เขาฉกรรจ์
๔	อ่างเก็บน้ำเขาดิน	๗๐๕	อ.คลองหาด
๕	อ่างเก็บน้ำพระสะทึง	๔๐,๖๔๐	อ.วังน้ำเย็น
๖	อ่างเก็บน้ำคลองเกลือ	๓,๐๐๐	อ.วัฒนานคร
๗	อ่างเก็บน้ำช่องกล่ำล่าง	๑,๐๐๐	อ.วัฒนานคร
๘	อ่างเก็บน้ำพระปรัง	๑๔,๒๖๓	อ.วัฒนานคร
๙	อ่างเก็บน้ำเขารัง	๑,๘๕๕	อ.อรัญประเทศ
๑๐	อ่างเก็บน้ำคลองสัมปอ	๓๓๗	อ.ตาพระยา
๑๑	อ่างเก็บน้ำห้วยตะเคียน	๓,๙๐๐	อ.ตาพระยา
๑๒	อ่างเก็บน้ำห้วยยาง	๔๓,๖๕๙	อ.ตาพระยา
๑๓	อ่างเก็บน้ำคลองตาด้วง	๙๐๐	อ.ตาพระยา
รวม		๑๑๙,๕๑๙	

ข้อมูลด้านการเกษตรกรรม

ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ จังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๖๐/๒๕๖๑

			ข้าวนาปี (ไร่)	ข้าวนาปรัง (ไร่)	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)
ที่	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	เอกภาพ	เอกภาพ	เอกภาพ	เอกภาพ
๑	เมือง	๗,๒๓๕	๖๕,๒๓๑	๑๖๔	๓,๖๖๕	๔๖,๓๑๐
๒	คลองหาด	๔,๔๗๐	๑๐,๕๓๔	๐	๒๖,๔๔๗	๖๔,๐๘๒
๓	ตาพระยา	๑๐,๒๐๐	๑๗๘,๐๓๖	๕๙๓	๐	๖๐,๓๗๕
๔	วังน้ำเย็น	๕,๔๘๕	๒๑,๕๑๘	๒๓๐	๑๒,๔๗๓	๒๘,๔๙๑
๕	วัฒนานคร	๙,๐๑๔	๑๔๔,๖๖๓	๖,๔๗๗	๗,๑๙๓	๕๕,๓๕๕
๖	อรัญประเทศ	๘,๖๕๕	๑๕๐,๙๖๔	๐	๒,๘๕๑	๒๖,๕๔๖
๗	เขาฉกรรจ์	๖,๗๔๗	๕๔,๑๙๗	๑,๓๗๔	๑๓,๖๘๘	๓๘,๒๐๖
๘	โคกสูง	๔,๗๑๗	๘๗,๙๔๖	๐	๐	๑๔,๙๗๒
๙	วังสมบูรณ์	๔,๒๓๕	๔,๘๗๙	๐	๑๕,๔๗๖	๗๒,๑๔๐
รวม		๖๐,๗๕๘	๗๑๗,๙๖๘	๘๑,๗๙๓	๘๑,๗๙๓	๔๐๖,๔๗๗
ผลผลิตรวม (ตัน)			๒๑๑,๑๘๒	๖๔,๕๕๕	๖๔,๕๕๕	๑,๓๔๗,๙๐๒
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)			๓๒๑	๕๖๔	๗๙๐	๓,๔๙๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว

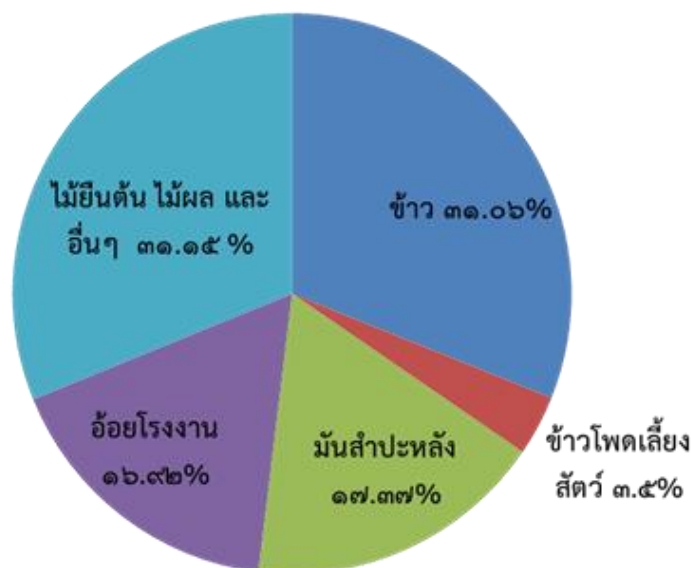
(ต่อ) ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ จังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๖๐/๒๕๖๑

			ยางพารา (ไร่)	ปาล์มน้ำมัน (ไร่)	อ้อยโรงงาน (ไร่)	ลำไย (ไร่)	มะม่วง (ไร่)
ที่	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน	เอกภาพ	เอกภาพ	ข้อมูลจาก รง. น้ำตาล	เอกภาพ	รต.
๑	เมือง	๗,๒๓๕	๗,๗๑๘	๕,๘๕๓	๕๑,๑๖๗	๓๗๘	๒,๔๐๐
๒	คลองหาด	๔,๔๗๐	๖,๘๗๔	๖,๑๗๕	๖๑,๗๗๖	๑๓,๕๘๑	๙๘
๓	ตาพระยา	๑๐,๒๐๐	๘๘๑	๕๑๐	๕,๑๒๗	๒๓๑	๕๔๕
๔	วังน้ำเย็น	๕,๔๘๕	๗,๗๐๙	๒,๑๒๐	๕๐,๑๘๗	๑๖,๕๖๘	๒,๑๑๔
๕	วัฒนานคร	๙,๐๑๔	๑๐,๓๑๐	๑๗,๘๙๙	๖๖,๙๗๙	๒,๑๓๘	๒,๒๘๖
๖	อรัญประเทศ	๘,๖๕๕	๑,๒๒๖	๒,๙๑๒	๖๑,๑๖๐	๓,๘๖๙	๔๔๖
๗	เขาฉกรรจ์	๖,๗๔๗	๑๒,๕๕๕	๕,๔๗๑	๓๖,๑๒๗	๓,๙๒๒	๔,๑๙๗
๘	โคกสูง	๔,๗๑๗	๔๒๙	๕๓๓	๒๐,๖๑๖	๒๘๖	๔๘๒
๙	วังสมบูรณ์	๔,๒๓๕	๑๗,๖๓๒	๒,๗๖๑	๔๒,๗๗๑	๑๔,๕๘๖	๑๑๑๔
รวม		๖๐,๗๕๘	๖๕,๓๓๔	๔๔,๒๓๔	๓๙๕,๙๑๐	๕๕,๕๕๙	๑๓,๖๘๒
ผลผลิตรวม (ตัน)			๕,๘๐๗	๗๓,๕๙๑	๔,๖๐๐,๔๗๔	๓๗,๓๑๘	๑๘,๔๕๙
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)			๑๘๑	๑,๗๒๙	๑๑,๖๒๐	๑,๑๙๐	๔,๒๖๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว

๑. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

จังหวัดสระแก้วมีพื้นที่เกษตรกรรม ๒,๓๔๐,๐๙๓ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๕๒ ของพื้นที่ทั้งหมด(๔,๔๙๖,๙๖๒ ไร่) พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการทำนาร้อยละ ๓๑.๐๖ ปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลังร้อยละ ๑๗.๓๗ อ้อยโรงงานร้อยละ ๑๖.๙๒ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ร้อยละ ๓.๕ นอกนั้นเป็นพื้นที่ไม้ผล ไม้ยืนต้น และทำการเกษตรอื่นๆ ร้อยละ ๓๑.๑๕

เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร จังหวัดสระแก้ว ๒๕๖๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ๒๕๖๑

๒. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว

จำนวนครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน
๑	เมืองสระแก้ว	๗,๒๓๕
๒	คลองหาด	๔,๔๗๐
๓	ตาพระยา	๑๐,๒๐๐
๔	วังน้ำเย็น	๕,๔๘๕
๕	วัฒนานคร	๙,๐๑๔
๖	อรัญประเทศ	๘,๖๕๕
๗	เขาฉกรรจ์	๖,๗๔๗
๘	โคกสูง	๔,๗๑๗
๙	วังสมบูรณ์	๔,๒๓๕
รวม		๖๐,๗๕๘

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว

๓. กลุ่มสถาบันเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว

๓.๑ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สตรีที่ทำงานในภาคเกษตร มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตรโดยยึดมั่นอุทิศตนช่วยเหลือกลุ่มและเพื่อนสมาชิก ด้วยความเสียสละ เพื่อให้ครอบครัวและสังคมเกษตรกรรมมีความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ ภายใต้การดูแลส่งเสริมและสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร

๓.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคนในชุมชนที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน ปลอดภัยชุมชน

๓.๓ กลุ่มยุวเกษตรกร คือ เด็กและเยาวชน อายุ ๑๐-๒๕ ปี ที่สนใจการเกษตร รวมตัวกันในระดับหมู่บ้านขอจัดตั้งเป็นกลุ่มยุวเกษตรกรต่อสำนักงานเกษตรอำเภอและจังหวัด เพื่อรับบริการความรู้วิชาการเกษตร และเคหกิจเกษตรจากโครงการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

จำนวนกลุ่มสถาบันเกษตรกรในจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	จำนวน (กลุ่ม)		
	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	กลุ่มยุวเกษตรกร
เมืองสระแก้ว	๗	๕๗	๔
เขาฉกรรจ์	๕	๗๗	๖
วังน้ำเย็น	๕๐	๗๙	๑๑
วังสมบูรณ์	๗	๗๔	๘
คลองหาด	๑๑	๖๖	๔
วัฒนานคร	๒๒	๙๐	๓
อรัญประเทศ	๕	๕๒	๓
โคกสูง	๔	๕๙	๓
ตาพระยา	๑	๕๓	๕
รวม	๑๑๒	๖๐๗	๔๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว , ปี ๒๕๖๐

ข้อมูลด้านการผลิตพืช

๑. ข้าว

เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๕๗/๕๘-๒๕๖๐/๖๑

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก.)
๒๕๕๗/๕๘	๗๙๔,๘๘๘	๗๗๐,๑๐๕	๒๕๒,๑๓๙	๓๒๗
๒๕๕๘/๕๙	๗๓๖,๑๖๕	๕๒๘,๕๙๒	๑๗๑,๑๒๙	๓๒๔
๒๕๕๙/๖๐	๗๒๐,๘๘๘	๖๑๒,๖๙๐	๑๙๓,๘๖๘	๓๑๖
๒๕๖๐/๖๑	๗๑๗,๙๖๘	๖๕๖,๘๗๖	๒๑๑,๑๘๒	๓๒๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี ระดับอำเภอของจังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๖๐

อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/ไร่)
เมืองสระแก้ว	๖๕,๒๓๑	๒๐,๒๘๓	๓๒๐
วัฒนานคร	๑๔๔,๖๖๓	๔๓,๖๔๕	๓๒๙
เขาฉกรรจ์	๕๔,๑๙๗	๑๘,๑๘๐	๓๔๓

อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/ไร่)
วังน้ำเย็น	๒๑,๕๑๘	๗,๑๖๙	๓๓๕
คลองหาด	๑๐,๕๓๔	๓,๘๒๗	๓๙๔
อรัญประเทศ	๑๕๐,๙๖๔	๔๖,๐๒๙	๓๔๐
ตาพระยา	๑๗๘,๐๓๖	๕๐,๐๘๗	๓๑๓
โคกสูง	๘๗,๙๔๖	๒๐,๖๐๐	๒๖๘
วังสมบูรณ์	๔,๘๗๙	๑,๓๖๒	๓๐๖
รวม	๗๑๗,๙๖๘	๒๑๑,๑๘๒	๓๒๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปรัง จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๕๙-๒๕๖๐

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ ต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก.)
๒๕๖๐	๘,๘๓๘	๘,๖๕๑	๔,๘๘๓	๕๖๔
๒๕๖๑	๒๒,๔๙๑	๒๒,๓๘๐	๑๒,๗๘๕	๕๗๑

เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปรัง ระดับอำเภอของจังหวัดสระแก้วปีเพาะปลูก ๒๕๖๐

อำเภอ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
เมืองสระแก้ว	๑๖๔	๘๐	๔๘๘
เขาฉกรรจ์	๑,๓๗๔	๗๙๔	๕๘๐
วังน้ำเย็น	๒๓๐	๑๐๗	๔๖๕
วังสมบูรณ์	-	-	-
คลองหาด	-	-	-
วัฒนานคร	๖,๔๗๗	๓,๖๒๐	๕๗๒
อรัญประเทศ	-	-	-
โคกสูง	-	-	-
ตาพระยา	๕๙๓	๕๖๓	๕๐๑
รวม	๘,๘๓๘	๔,๘๘๓	๕๖๔

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว(ไร่) ของจังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสม มาก(S๑)	พื้นที่เหมาะสม ปานกลาง (S๒)	พื้นที่เหมาะสม น้อย(S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๒๐๒,๑๐๗	๗๘๙,๒๘๙	๓๘,๖๒๙	๒๕๙,๕๖๐	๑,๒๘๙,๕๘๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่เหมาะสม มาก (S๑)	พื้นที่เหมาะสม ปานกลาง (S๒)	พื้นที่เหมาะสม น้อย (S๓)	พื้นที่ไม่ เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๓,๑๐๖	๑๔๖,๑๘๘	๒๖,๔๓๗	๕๓,๘๐๖	๒๒๙,๕๓๗
เขาฉกรรจ์	๑๐,๐๕๐	๓๑,๙๖๕	๘,๖๘๙	๔๐,๕๒๙	๙๑,๒๓๓
วังน้ำเย็น	๑๔,๙๕๐	๒๑,๐๗๕	-	๓๑,๗๐๗	๖๗,๗๓๑
วังสมบูรณ์	๔๙,๓๓๙	๓,๕๘๗	-	๕,๓๖๐	๕๘,๒๘๖
คลองหาด	๔๙,๓๖๘	๓,๑๓๙	-	๑๑,๘๓๓	๖๔,๓๔๑
วัฒนานคร	๙,๑๖๔	๑๖๗,๒๕๗	๑,๓๒๑	๕๙,๕๘๑	๒๓๗,๓๒๓
อรัญประเทศ	๒๔๒	๑๘๖,๕๑๐	๒,๑๘๒	๓๖,๐๕๓	๒๒๔,๙๘๘
โคกสูง	๑๗,๖๗๙	๕๗๘	-	๔,๔๓๐	๒๒,๖๘๗
ตาพระยา	๔๘,๒๐๘	๒๒๘,๙๙๐	-	๑๖,๒๖๑	๒๙๓,๔๕๙
รวม	๒๐๒,๑๐๗	๗๘๙,๒๘๙	๓๘,๖๒๙	๒๕๙,๕๖๐	๑,๒๘๙,๕๘๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๒. มันสำปะหลัง

เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๕๘-๒๕๖๐

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว(ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ต่อ เนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก.)
๒๕๕๘	๔๔๖,๒๓๘	๔๓๗,๕๕๖	๑,๕๕๕,๗๗๓	๓,๕๕๕
๒๕๕๙	๔๔๘,๗๓๐	๔๓๑,๘๘๑	๑,๓๗๘,๕๕๕	๓,๑๙๒
๒๕๖๐	๔๐๖,๔๗๗	๓๘๖,๒๒๗	๑,๓๔๗,๙๐๒	๓,๔๙๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดสระแก้ว รายอำเภอ ปีเพาะปลูก ๒๕๖๐

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
เมืองสระแก้ว	๔๖,๓๑๐	๓,๓๕๕	๑๔๙,๓๐๓
คลองหาด	๖๔,๐๘๒	๓,๖๙๒	๑๕๑,๔๘๐
ตาพระยา	๖๐,๓๗๕	๓,๕๒๗	๑๖๙,๑๖๐
วังน้ำเย็น	๒๘,๔๙๑	๓,๓๔๗	๗๐,๓๙๙
วัฒนานคร	๕๕,๓๕๕	๓,๗๘๓	๑๗๖,๔๗๑
อรัญประเทศ	๒๖,๕๔๖	๓,๕๗๓	๙๙,๘๑๘
เขาฉกรรจ์	๓๘,๒๐๖	๓,๓๗๐	๑๐๑,๙๑๑
โคกสูง	๑๔,๙๗๒	๓,๒๕๑	๔๘,๗๙๔
วังสมบูรณ์	๗๒,๑๔๐	๓,๒๗๕	๒๒๐,๐๒๖
รวม	๔๐๖,๔๗๗	๓,๔๙๐	๑,๓๔๗,๙๐๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง(ไร่) จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๑๐๙,๖๕๐	๕๗๐,๓๔๓	๒๗๗,๘๔๒	๗๙,๓๘๐	๑,๐๓๗,๒๑๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๗๙,๖๗๐	๑๘๓,๓๓๙	๓๘,๖๖๕	๒๙,๖๒๗	๓๓๑,๓๐๐
เขาฉกรรจ์	-	๖๑,๒๖๗	๓๒,๘๑๑	๙,๑๑๖	๑๐๓,๑๙๓
วังน้ำเย็น	-	๔๓,๑๖๖	๓๕,๖๓๕	๑,๖๕๔	๘๐,๔๕๕
วังสมบูรณ์	-	๑๔๑,๘๔๑	๓๓,๘๖๕	๗๔๔	๑๗๖,๔๔๙
คลองหาด	-	๓๗,๐๐๗	๕๕,๘๐๕	๕๒๐	๙๓,๓๓๒
วัฒนานคร	๑๐๗,๙๔๘	๓๘,๕๕๓	๔๖,๖๕๒	๑๒,๕๑๔	๒๐๕,๗๐๘
อรัญประเทศ	๑,๗๐๒	๒๕,๔๐๒	๑๑,๗๖๙	๒,๑๖๔	๔๑,๐๓๖
โคกสูง	๒๔,๒๖๓	๗๕๕	๗,๔๕๐	๒,๙๑๓	๓๕
ตาพระยา	๑๓๔,๐๒๕	๓๘,๙๗๔	๑๕,๑๙๐	๒๐,๑๒๙	๒๐๘
รวม	๑๐๙,๖๕๐	๕๗๐,๓๔๓	๒๗๗,๘๔๒	๗๙,๓๘๐	๑,๐๓๗,๒๑๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๓. อ้อยโรงงาน

เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ อ้อยโรงงาน จังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก.)
๒๕๕๙	๔๑๙,๒๘๓	๓๕๙,๐๗๔	๓,๙๓๗,๐๖๗	๑๐,๙๖๐
๒๕๖๐	๔๐๖,๖๔๙	๓๖๕,๓๗๔	๓,๓๖๑,๔๔๒	๙,๒๐๐
๒๕๖๑*	๔๒๙,๙๖๖	๓๙๕,๙๑๐	๔,๖๐๐,๔๗๔	๑๑,๖๒๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว และ สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย หมายเหตุ * ข้อมูลพยากรณ์

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ อ้อยโรงงาน จังหวัดสระแก้ว รายอำเภอ ปีเพาะปลูก ๒๕๖๑

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย(กก./ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย(ตัน)
เมืองสระแก้ว	๕๑,๑๖๗	-	๕๙๔,๕๖๐.๕๔
คลองหาด	๖๑,๗๗๖	-	๗๑๗,๘๓๗.๑๒
ตาพระยา	๕,๑๒๗	-	๕๙,๕๗๕.๗๔
วังน้ำเย็น	๕๐,๑๘๗	-	๕๘๓,๑๗๒.๙๔
วัฒนานคร	๖๖,๙๗๙	-	๗๗๘,๒๙๕.๙๘
อรัญประเทศ	๖๑,๑๖๐	-	๗๑๐,๖๗๙.๒๐
เขาฉกรรจ์	๓๖,๑๒๗	-	๔๑๙,๗๙๕.๗๔
โคกสูง	๒๐,๖๑๖	-	๒๓๙,๕๕๗.๙๒
วังสมบูรณ์	๔๒,๗๗๑	-	๔๙๖,๙๙๙.๐๒
รวม	๓๙๕,๙๑๐	๑๑,๖๒๐	๔,๖๐๐,๔๗๔

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๙๓,๖๖๒	๘๗๘,๖๒๒	๑๘๒,๘๒๙	๓๘๕	๑,๑๕๕,๔๙๘

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๑๑,๖๐๕	๒๖๐,๖๖๕	๑๗,๕๕๙	๔๖	๒๘๙,๘๗๕
เขาฉกรรจ์	๕๔๘	๖๗,๐๖๐	๑๖,๔๗๒	๓๒	๘๔,๑๑๒
วังน้ำเย็น	๓,๑๑๕	๓๖,๔๗๕	๒๐,๒๒๘	๑๑๐	๕๙,๙๒๘
วังสมบูรณ์	๓๐๖	๑๓๑,๓๖๙	๑๔,๔๑๗	๒๐	๑๔๖,๑๑๒
คลองหาด	๒,๖๐๒	๑๕,๘๖๑	๔๙,๐๒๒	๕๗	๖๗,๕๔๒
วัฒนานคร	๑๙,๘๓๙	๑๓๔,๙๑๑	๓๒,๗๓๕	๗๓	๑๘๗,๕๕๘
อรัญประเทศ	๔,๒๔๒	๒๒,๘๗๙	๑๓,๕๖๕	๔๑	๔๐,๗๒๗
โคกสูง	๓๙๘	๒๕,๕๔๖	๑๓,๐๔๕	-	๓๘,๙๘๙
ตาพระยา	๕๑,๐๐๗	๑๘๓,๘๕๖	๕,๗๘๖	๖	๒๔๐,๖๕๕
รวม	๙๓,๖๖๒	๘๗๘,๖๒๒	๑๘๒,๘๒๙	๓๘๕	๑,๑๕๕,๔๙๘

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๔. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๕๘-๒๕๖๑

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
๒๕๕๘	๑๐๒,๗๑๐	๙๙,๘๘๗	๖๘,๘๒๕	๖๘๙
๒๕๕๙	๙๙,๒๕๔	๙๗,๕๓๓	๖๓,๖๕๓	๖๕๓
๒๕๖๐	๘๑,๗๙๓	๘๑,๗๖๔	๖๔,๕๕๕	๗๙๐
๒๕๖๑	๑๐๕,๔๑๐	๑๐๕,๐๔๙	๘๒,๒๙๙	๗๙๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดสระแก้วปีเพาะปลูก ๒๕๖๐ รายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
เมืองสระแก้ว	๓,๓๖๕	๓,๖๖๕	๒,๗๐๘	๗๓๙
เขาฉกรรจ์	๑๓,๖๘๘	๑๓,๖๗๒	๑๐,๘๑๕	๗๙๑
วังน้ำเย็น	๑๒,๔๗๓	๑๒,๔๗๓	๙,๙๖๖	๗๙๙
วังสมบูรณ์	๑๕,๔๗๖	๑๕,๔๖๘	๑๒,๓๕๙	๗๙๙
คลองหาด	๒๖,๔๔๗	๒๖,๔๔๔	๒๑,๑๕๕	๘๐๐

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
วัฒนานคร	๗,๑๙๓	๗,๑๙๓	๕,๖๐๓	๗๗๙
อรัญประเทศ	๒,๘๕๑	๒,๘๔๙	๑,๙๔๙	๖๘๔
โคกสูง	-	-	-	-
ตาพระยา	-	-	-	-
รวม	๘๑,๗๙๓	๘๑,๗๖๔	๖๔,๕๕๕	๗๙๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพด จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก(S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง(S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย(S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๗๔,๘๒๙	๘๐๗,๖๗๔	๗๑,๖๔๖	๓๖,๔๓๘	๙๙๐,๕๘๗

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพด(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๑๙,๑๖๓	๒๒๐,๔๒๑	๗,๐๑๘	๙,๓๘๔	๒๕๕,๙๘๖
เขาฉกรรจ์	๑๓,๓๖๔	๓๒,๙๐๔	๑๗,๓๓๖	๕,๖๐๘	๖๙,๒๑๑
วังน้ำเย็น	๑๖,๔๐๒	๒๔,๕๘๐	๑๐,๑๖๘	๒,๖๕๓	๕๓,๘๐๓
วังสมบูรณ์	๒,๕๒๒	๖๓,๖๗๘	๒๓,๖๐๔	๗,๕๗๖	๙๗,๓๘๐
คลองหาด	๖,๙๑๑	๑๑๑,๐๓๖	๕,๕๖๒	๑๐,๐๗๑	๑๓๓,๕๗๙
วัฒนานคร	๑๐,๓๖๑	๑๙๓,๕๔๒	๗,๙๑๑	๑,๐๔๖	๒๑๒,๘๖๐
อรัญประเทศ	๖,๑๐๖	๑๑๘,๑๐๙	๔๘	๑๐๑	๑๒๔,๓๖๔
โคกสูง	-	๗,๙๓๐	-	-	๗,๙๓๐
ตาพระยา	-	๓๕,๔๗๔	-	-	๓๕,๔๗๔
รวม	๗๔,๘๒๙	๘๐๗,๖๗๔	๗๑,๖๔๖	๓๖,๔๓๘	๙๙๐,๕๘๗

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๕. ยางพารา

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ยางพารา จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๕๘-๒๕๖๐

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่กรีดยางได้ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
๒๕๕๘	๖๖,๑๑๗	๒๓,๒๒๘	๔,๐๔๙	๑๗๔
๒๕๕๙	๖๖,๓๕๗	๒๔,๐๐๖	๔,๐๓๑	๑๖๘
๒๕๖๐	๖๕,๓๓๔	๓๒,๑๕๙	๕,๘๐๗	๑๘๑

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ยางพารา จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๖๐ รายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่กรีดยางได้ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
เมืองสระแก้ว	๗,๗๑๘	๔,๗๔๓	๑,๑๙๕	๒๕๒
คลองหาด	๖,๘๗๔	๓,๖๗๖	๔๑๒	๑๑๒
ตาพระยา	๘๘๑	๓๐๔	๒๖	๘๗

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่กีดขวางได้(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย(ก.ก./ไร่)
วังน้ำเย็น	๗,๗๐๙	๒,๗๑๓	๖๒๑	๒๒๙
วัฒนานคร	๑๐,๓๑๐	๕,๒๔๑	๗๘๖	๑๕๐
อรัญประเทศ	๑,๒๒๖	๘๑๓	๑๕๑	๑๘๖
เขาฉกรรจ์	๑๒,๕๕๕	๔,๓๘๔	๗๘๐	๑๗๘
โคกสูง	๔๒๙	๒๕๐	๕๐	๒๐๑
วังสมบูรณ์	๑๗,๖๓๒	๑๐,๐๓๕	๑,๗๘๖	๑๗๘
รวม	๖๕,๓๓๔	๓๒,๑๕๙	๕,๘๐๗	๑๘๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

การปลูกยางพาราและไม้ยืนต้นอื่น แทนยางพาราเก่าในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	ยาง		ไม้ยืนต้น		ปาล์มน้ำมัน		รวม	
	ราย	เนื้อที่ดำเนินการ (ไร่)	ราย	เนื้อที่ดำเนินการ (ไร่)	ราย	เนื้อที่ดำเนินการ (ไร่)	ราย	เนื้อที่ดำเนินการ (ไร่)
เขาฉกรรจ์	๓	๔๐.๘๕	๒	๔๕.๕๕	๒	๘๗.๔๕	๗	๑๗๓.๘๕
เมืองสระแก้ว	๒	๒๔.๕๕	๓	๑๕.๗๕	๑	๙.๐๕	๖	๔๙.๓๕
วังสมบูรณ์	๑	๗.๗	๗	๑๒๙.๑	๑	๕.๕๕	๙	๑๔๒.๓๕
วัฒนานคร	-	-	๗	๒๑๓.๖๕	๓	๓๗.๑	๑๐	๒๕๐.๗๕
วังน้ำเย็น	-	-	๓	๔๑.๔	๒	๑๔๘.๔	๕	๑๘๙.๘
คลองหาด	-	-	๕	๗๕.๙๕	-	-	๕	๗๕.๙๕
รวม	๖	๗๓.๑	๒๗	๕๒๑.๔	๙	๒๘๗.๕๕	๔๒	๘๘๒.๐๕

ที่มา : การยางแห่งประเทศไทยสาขาสระแก้ว; กรกฎาคม ๒๕๖๐

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก(S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง(S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย(S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๑๔๖,๘๐๑	๙๓๖,๓๓๕	๑๗,๘๕๕	๑๐๐	๑,๑๐๑,๐๙๑

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก(S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง(S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย(S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม(N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๑๑๙,๙๙๐	๑๔๖,๐๒๓	๑,๓๓๓	-	๒๖๗,๓๔๖
เขาฉกรรจ์	๒๕,๖๓๐	๓๕,๙๗๙	๓,๑๓๔	๒๙	๖๔,๗๗๒
วังน้ำเย็น	๘๙๗	๖๐,๐๔๙	๒,๙๑๑	๓	๖๓,๘๖๐
วังสมบูรณ์	-	๑๗๔,๓๒๒	๓,๕๔๒	๔๗	๑๗๗,๙๑๑
คลองหาด	๒๘๔	๕๗,๙๓๕	๔,๑๕๔	๒๐	๖๒,๓๙๓
วัฒนานคร	-	๒๖๐,๖๐๓	๑,๕๑๙	๑	๒๖๒,๑๒๓
อรัญประเทศ	-	๘,๓๘๔	๑,๐๗๒	-	๙,๔๕๖
โคกสูง	-	๔๘,๓๔๕	-	-	๔๘,๓๔๕
ตาพระยา	-	๑๔๔,๖๙๕	๑๙๐	-	๑๔๔,๘๘๕
รวม	๑๔๖,๘๐๑	๙๓๖,๓๓๕	๑๗,๘๕๕	๑๐๐	๑,๑๐๑,๐๙๑

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๖. ปาล์มน้ำมัน

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปาล์มน้ำมัน จังหวัดสระแก้วปีเพาะปลูก ๒๕๕๘-๒๕๖๐

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
๒๕๕๘	๔๒,๖๓๔	๒๙,๗๓๙	๕๓,๓๖๘	๑,๗๙๕
๒๕๕๙	๔๓,๘๙๗	๓๖,๗๑๕	๕๙,๓๘๗	๑,๖๑๘
๒๕๖๐	๔๔,๒๓๔	๔๒,๕๖๗	๗๓,๕๙๑	๑,๗๒๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๑

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปาล์มน้ำมัน จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๖๐ รายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
เมืองสระแก้ว	๕,๘๕๓	๕,๘๕๓	๑๓,๙๔๒	๒,๓๘๒
คลองหาด	๖,๑๗๕	๕,๕๓๒	๑๑,๕๕๖	๒,๐๘๙
ตาพระยา	๕๑๐	๔๒๓	๖๘๗	๑,๖๒๓
วังน้ำเย็น	๒,๑๒๐	๑,๙๙๕	๓,๕๕๙	๑,๗๘๔
วัฒนานคร	๑๗,๘๙๙	๑๗,๖๙๙	๒๐,๕๓๑	๑,๑๖๐
อรัญประเทศ	๒,๙๑๒	๒,๙๑๒	๕,๕๓๙	๑,๙๐๒
เขาฉกรรจ์	๕,๔๗๑	๕,๐๖๖	๑๑,๔๒๔	๒,๒๕๕
โคกสูง	๕๓๓	๔๓๒	๖๘๒	๑,๕๗๙
วังสมบูรณ์	๒,๗๖๑	๒,๖๕๕	๕,๖๗๑	๒,๑๓๖
รวม	๔๔,๒๓๔	๔๒,๕๖๗	๗๓,๕๙๑	๑,๗๒๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๐

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๑,๓๐๒,๒๗๗	๘๘,๕๘๑	๑,๓๓๓	๖๗๔	๑,๓๙๒,๘๖๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๓๖๔,๖๐๓	๒๓,๙๘๑	-	๑๐๕	๓๘๘,๖๘๙
เขาฉกรรจ์	๔๕,๐๐๘	๓๑,๖๑๗	๔	๘	๗๖,๖๓๗
วังน้ำเย็น	๑๔,๕๓๙	๑๓,๒๕๙	๑๘	๒๔๖	๒๘,๐๖๒
วังสมบูรณ์	๓,๘๙๐	๑,๘๒๒	๓๖๔	-	๖,๐๗๖
คลองหาด	๔,๓๘๖	-	๓๕๗	๑๙๙	๔,๙๔๒

อำเภอ	พื้นที่เหมาะสม มาก(S๑)	พื้นที่เหมาะสมปาน กลาง(S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
วัฒนานคร	๓๓๓,๗๘๙	๑๔,๖๖๖	-	๗๔	๓๔๘,๕๒๙
อรัญประเทศ	๑๙๗,๐๗๖	๒,๓๒๐	๕๙๐	๔๒	๒๐๐,๐๒๘
โคกสูง	๒๓,๑๐๗	๙๑๖	-	-	๒๔,๐๒๓
ตาพระยา	๓๑๕,๘๗๙	-	-	-	๓๑๕,๘๗๙
รวม	๑,๓๐๒,๒๗๗	๘๘,๕๕๑	๑,๓๓๓	๖๗๔	๑,๓๙๒,๘๖๕

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

๗. ลำไย

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ลำไย จังหวัดสระแก้วปีเพาะปลูก ๒๕๖๐- ๒๕๖๑

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
๒๕๖๐	๕๕,๕๕๙	๓๑,๓๗๒	๓๗,๓๑๘	๑,๑๙๐
๒๕๖๑	๕๖,๐๕๘	๔๙,๗๖๘	๖๑,๒๙๑	๑,๒๓๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว ; พฤษภาคม ๒๕๖๑

เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ลำไย จังหวัดสระแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๖๑ รายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
เมืองสระแก้ว	๓๗๘	๓๗๗	๒๘๘	๗๖๔
คลองหาด	๑๓,๕๘๑	๑๒,๙๘๒	๑๐,๖๓๒	๘๑๙
ตาพระยา	๔๓๑	๒๑๑	๑๓๙	๖๕๙
วังน้ำเย็น	๑๖,๖๙๒	๑๖,๐๕๙	๒๑,๔๗๑	๑,๓๓๗
วัฒนานคร	๒,๑๓๘	๘๘๘	๗๙๗	๘๙๗
อรัญประเทศ	๓,๙๔๑	๒,๖๖๖	๒,๖๗๗	๑,๐๐๔
เขาฉกรรจ์	๓,๙๖๖	๓,๕๗๑	๔,๖๓๙	๑,๒๙๙
โคกสูง	๒๘๖	๒๖๐	๑๙๑	๗๓๓
วังสมบูรณ์	๑๔,๖๔๕	๑๒,๗๕๔	๒๐,๔๕๗	๑,๖๐๔
รวม	๕๖,๐๕๘	๔๙,๗๖๘	๖๑,๒๙๑	๑,๒๓๒

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกลำไย(ไร่) จังหวัดสระแก้ว

พื้นที่เหมาะสมมาก(S๑)	พื้นที่เหมาะสมปานกลาง(S๒)	พื้นที่เหมาะสมน้อย(S๓)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(N)	พื้นที่ไชนิ่ง
๑๓,๖๙๐	๖๙๙,๐๐๑	๒๑๓,๙๔๙	๒๔๔,๘๗๓	๑,๑๗๑,๕๑๓

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

พื้นที่เหมาะสมและพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกลำไย(ไร่) รายอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
เมืองสระแก้ว	๑,๔๓๖	๒๕๕,๑๐๖	๑๒,๑๗๙	๑๙,๓๔๑	๒๘๘,๐๖๒
เขาฉกรรจ์	๑	๑๘,๗๗๖	๒๑,๕๑๗	๑๗,๒๑๔	๕๗,๕๐๘
วังน้ำเย็น	๓,๒๑๘	๑๒,๘๔๘	๑๑,๘๗๘	-	๒๗,๙๔๔

อำเภอ	พื้นที่ เหมาะสมมาก (S๑)	พื้นที่ เหมาะสมปานกลาง (S๒)	พื้นที่ เหมาะสมน้อย (S๓)	พื้นที่ ไม่เหมาะสม (N)	พื้นที่ไชนิ่ง
วังสมบูรณ์	๑,๓๓๗	๒,๑๙๗	๔๖,๒๒๙	-	๔๙,๗๖๓
คลองหาด	๑,๑๙๖	๕,๘๔๒	๖,๕๐๖	-	๑๓,๕๔๔
วัฒนานคร	๕๘๔	๒๔๓,๖๕๐	๕๔,๒๘๙	๒๘,๓๘๒	๓๒๖,๙๐๕
อรัญประเทศ	๕,๙๑๘	๕,๗๑๕	๓๙,๘๑๘	-	๕๑,๔๕๑
โคกสูง	-	๒๙,๘๓๖	๑๒,๖๔๐	๒๓,๗๐๓	๖๖,๑๗๙
ตาพระยา	-	๑๒๕,๐๓๑	๘,๘๙๓	๑๕๖,๒๓๓	๒๙๐,๑๕๗
รวม	๑๓,๖๙๐	๖๙๙,๐๐๑	๒๑๓,๙๔๙	๒๔๔,๘๗๓	๑,๑๗๑,๕๑๓

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินสระแก้ว ; ปี ๒๕๕๘

การผลิตด้านปศุสัตว์

ข้อมูลจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์และจำนวนสัตว์เลี้ยง ปี ๒๕๖๑

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	จำนวน(ตัว)	จำนวนเกษตรกร (ราย)
๑	โคเนื้อ	๔๕,๘๙๒	๔,๔๕๕
๒	โคนม	๒๙,๓๗๑	๗๖๐
๓	กระบือ	๑๑,๙๗๙	๑,๐๑๕
๔	สุกร	๒๒,๒๗๑	๑,๐๖๖
๕	ไก่	๒,๕๘๖,๑๑๐	๒๗,๖๙๐
๖	เป็ด	๓๕๘,๓๘๘	๔,๘๗๘
๗	แพะ	๓,๔๖๕	๑๓๑
๘	แกะ	๓๑๐	๗
๙	ม้า	๓๕	๗
๑๐	ห่าน	๖๙๒	๘๙
๑๑	ไก่งวง	๖๙๔	๓๕
๑๒	นกกระทา	๑๐,๑๓๐	๘
๑๓	กวาง	๒๕	๒
๑๔	หมูป่า	๑๓๑	๒๒
๑๕	นก/สัตว์ปีกสวยงาม	๑๔๖	๑๕
๑๖	สัตว์ปีกอื่นๆ	๖๗๗	๒๐
๑๗	จิ้งหรีด	๓๕๐	๒
จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ทั้งสิ้น ๒๙,๒๒๗ ราย			

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว

จำนวนปศุสัตว์ ระดับอำเภอของจังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๖๑ (หน่วย : ตัว)

อำเภอ	โคเนื้อ	โคนม	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	แกะ	แพะ
เมืองสระแก้ว	๕๐๐	๓๑๘	๕๖๑	๑๒๖	๙๔๘,๙๕๘	๑๒๓,๘๐๒	๑๒๐	๐
คลองหาด	๒,๔๕๔	๓,๒๖๖	๔๒	๒,๒๕๕	๙๙,๗๘๒	๗,๐๐๔	๗๕	๐
ตาพระยา	๑๐,๘๔๖	๐	๓,๓๒๘	๑,๔๕๙	๙๓,๗๒๖	๑๐,๓๖๙	๑๖๒	๑๓
วังน้ำเย็น	๑,๑๔๕	๑๒,๓๗๗	๒๐๓	๕๙๗	๖๑๖,๐๘๒	๑๑,๙๓๖	๑๙๒	๐

อำเภอ	โคเนื้อ	โคนม	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	แกะ	แพะ
วัฒนานคร	๑๗,๒๒๓	๒๘๙	๓,๖๕๒	๓,๙๖๓	๑๔๒,๗๓๘	๑๙,๒๔๖	๖๘๒	๘
อรัญประเทศ	๑๖,๑๙๕	๔๐	๙๑๑	๒,๕๔๒	๑๕๙,๐๓๐	๒๒,๐๔๗	๓,๙๑๐	๒๒๙
เขาฉกรรจ์	๓,๙๐๕	๔,๓๓๕	๑,๒๖๙	๑๐,๕๕๘	๒๓๓,๙๘๔	๒๐,๒๑๓	๑,๒๑๖	๖๐
โคกสูง	๙,๗๕๒	๐	๑,๖๕๐	๒๙๐	๘๓,๕๒๗	๒๒,๗๗๘	๕๐	๐
วังสมบูรณ์	๑,๔๐๙	๘,๗๔๖	๓๖๓	๔๘๑	๒๐๘,๒๘๓	๑๒๐,๙๙๓	๒๕๕	๐
รวม	๖๓,๔๒๙	๒๙,๓๗๑	๑๑,๙๗๙	๒๒,๒๗๑	๒,๕๘๖,๑๑๐	๓๕๘,๓๘๘	๖,๖๖๕	๓๑๐

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๕๘

จำนวนฟาร์มมาตรฐานจำแนกเป็นรายอำเภอ ปี ๒๕๖๑ (หน่วย : ฟาร์ม)

อำเภอ	จำนวนฟาร์มมาตรฐาน				
	โคนม	สุกร	ไก่เนื้อ	ไก่พันธุ์	ไก่ไข่
เมือง	๗	๓๐	๓๗	๒	-
วัฒนานคร	๔	๔	๙	๒	-
อรัญประเทศ	-	๑	-	-	-
ตาพระยา	-	-	-	-	-
วังน้ำเย็น	๑๔๙	๒	๒	-	๑
คลองหาด	๓๔	๑	๔	-	๑
เขาฉกรรจ์	๘	๒	๑	-	-
วังสมบูรณ์	๕๓	-	๑	-	-
โคกสูง	-	-	๑	-	-
รวม	๒๕๕	๔๐	๕๕	๔	๒

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๖๐

จำนวนโรงฆ่าสัตว์ และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์รายอำเภอ ปี ๒๕๖๑

ลำดับที่	อำเภอ	โรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับใบอนุญาตฯ(ขจส.๒)			สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์
		โค-กระบือ	สัตว์ปีก	สุกร	
๑	เมืองสระแก้ว	๔	๓	๔	๔
๒	วัฒนานคร	-	๒	๑	-
๓	อรัญประเทศ	๒	๕	๑๓	๔
๔	ตาพระยา	-	-	๒	-
๕	โคกสูง	๑	-	๘	-
๖	วังน้ำเย็น	๒	๓	๓	๒
๗	คลองหาด	๑	๑	๓	-
๘	เขาฉกรรจ์	๓	๓	๓	๑
๙	วังสมบูรณ์	-	-	๕	-
รวม		๑๓	๑๗	๔๒	๑๑

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๕๙

ข้อมูลจำนวนพื้นที่ปลูกหญ้าอาหารสัตว์ของจังหวัดสระแก้ว

เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	พื้นที่ปลูกหญ้า/พืชอาหารสัตว์(ไร่)	พื้นที่ทุ่งหญ้าสาธารณะ(ไร่)
๓๔,๙๒๘	๒๙,๒๒๑.๒๕	๕,๗๖๗.๗๕

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลสถานที่ดำเนินกิจกรรมด้านอาหารสัตว์ของจังหวัดสระแก้ว

สถานที่ดำเนินกิจกรรม		จำนวน (แห่ง)
โรงงานผลิต	อาหารสัตว์	๓
	กากถั่วเหลืองแห้ง	๑
	ข้าวโพดบด	๑
ร้านขายอาหารสัตว์		๑๓๖
โรงสีข้าว	ใหญ่	๑๐
	เล็ก	๖๖

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๖๑

การผลิตด้านประมง

จังหวัดสระแก้ว มีเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด รวม ๙ อำเภอ จำนวน ๗,๑๓๐ ราย เนื้อที่รวม ๕,๔๕๐.๖๖ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๘ มีการเลี้ยงสัตว์น้ำจืดแบบยังชีพ บ่อเลี้ยงปลาที่มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ ๘๐๐ ตารางเมตร เกษตรกรขุดบ่อน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรเป็นหลัก มีการเลี้ยงปลาเป็นอาชีพเสริม ส่วนใหญ่เลี้ยงปลานิล ปลาดุก ปลาตะเพียนขาว ปลาดุก เป็นต้น จำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำรายอำเภอ ของจังหวัดสระแก้ว

จำนวนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำรายอำเภอ ของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	จำนวนผู้ประกอบการ(ราย)	จำนวน (ฟาร์ม)	เนื้อที่เลี้ยง(ไร่)
เขาฉกรรจ์	๑,๐๕๓	๑,๑๐๓	๕๙๓.๕๖
คลองหาด	๓๓๒	๓๔๔	๑๗๒.๗๑
โคกสูง	๙๖๘	๙๘๐	๘๕๑.๕๙
ตาพระยา	๑,๐๑๒	๑,๐๔๖	๖๐๘.๔๖
เมืองสระแก้ว	๔๖๗	๔๘๐	๓๗๐.๖๘
วังน้ำเย็น	๑,๒๒๔	๑,๒๔๔	๑,๒๐๗.๓๖
วังสมบูรณ์	๒๔๓	๒๖๑	๒๑๗.๓๘
วัฒนานคร	๗๓๕	๗๖๘	๖๘๓.๔๓
อรัญประเทศ	๑,๐๙๖	๑,๑๔๕	๗๔๕.๔๙
รวม	๗,๑๓๐	๗,๓๗๑	๕,๔๕๐.๖๖

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๖๑

☼ ข้อมูลการเพาะเลี้ยงจระเข้

จังหวัดสระแก้วมีผู้เพาะเลี้ยงจระเข้ และครอบครองซากจระเข้ รวม ๑๑ ราย พื้นที่การเลี้ยง ๕,๒๓๘ ตารางเมตร จำนวนจระเข้ที่เลี้ยง ๔๔๒ ตัว และซากจระเข้ จำนวน ๑๐๓ ชิ้น

จำนวนผู้เพาะเลี้ยงและครอบครองซากจระเข้ จังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	จำนวน ฟาร์ม	เนื้อที่เลี้ยง บ่อซีเมนต์(ตร.ม.)	จำนวน จระเข้ที่เลี้ยง(ตัว)	จำนวนซากจระเข้	
				จำนวนซากส่วนหัว (ชิ้น)	จำนวนซากทั้งตัว (ชิ้น)
เมืองสระแก้ว	๒	๒๐๐	๑๙๖	-	-
วัฒนานคร	๒	๖๘	๗	-	-
วังสมบูรณ์	๑	๕๔	๕๐	-	-
อรัญประเทศ	๖	๔,๙๑๖	๑๘๙	๙๙	๔
รวม	๑๑	๕,๒๓๘	๔๔๒	๙๙	๔

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๕๙

❁ ข้อมูลสัตว์น้ำที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ

จังหวัดสระแก้วมีแหล่งน้ำธรรมชาติรวมทั้งสิ้น ๑๗๘ แห่ง เนื้อที่รวม ๖๐,๗๓๘.๘ ไร่ มีผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ ๘๐๑,๗๙๘ กิโลกรัม มูลค่า ๕๖,๖๓๕,๑๔๐ บาท

ข้อมูลแหล่งน้ำธรรมชาติจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	อ่างเก็บน้ำ (แห่ง)	เนื้อที่ (ไร่)	แหล่งน้ำ สาธารณะ (แห่ง)	เนื้อที่ (ไร่)	ทำนบปลา กษ. (แห่ง)	เนื้อที่ (ไร่)
เขาฉกรรจ์	๒	๒,๐๕๐.๐๐	๙	๓๔๓.๐๐	๑	๘.๐๐
คลองหาด	๗	๒,๘๗๐.๐๐	๑	๒๗.๐๐	-	-
โคกสูง	๓	๖๕๐.๐๐	๖	๒๑๗.๐๐	-	-
ตาพระยา	๑๓	๑๘,๔๗๔.๐๐	๑๒	๔๑๔.๐๐	๒	๑๗๐.๐๐
เมืองสระแก้ว	๕	๒,๐๗๐.๐๐	๔๐	๑,๙๒๑.๘๐	๔	๑๑๔.๐๐
วังน้ำเย็น	๔	๒,๙๐๐.๐๐	๒	๔๕.๐๐	๑	๑๐.๐๐
วังสมบูรณ์	๑	๙,๕๐๐.๐๐	๑๐	๕๓๒.๐๐	-	-
วัฒนานคร	๑๕	๑๘,๖๕๘.๐๐	๒๕	๕,๘๖๒.๐๐	๑	๑๕.๐๐
อรัญประเทศ	๗	๓,๓๐๗.๐๐	๘	๑๒๖.๐๐	-	-
รวม	๕๗	๖๐,๔๗๙.๐๐	๑๑๓	๙,๔๘๗.๘๐	๙	๓๑๗.๐๐

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสระแก้ว ; ๒๕๖๑

ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสระแก้ว ใช้เครื่องยนต์ขนาดเล็ก ความยาวเรือไม่เกิน ๖ เมตร นำเครื่องมือข่ายเบ็ด ลอบ ไปดักสัตว์น้ำในอ่างเก็บน้ำต่างๆ ส่วนมากจะทำการประมงในอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้แก่ อ่างเก็บน้ำพระปราง อ่างเก็บน้ำคลองพระสะทึง อ่างเก็บน้ำห้วยชัน อ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ เป็นต้น

ข้อมูลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

สถิติจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตร (สหกรณ์การเกษตร) ของจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๐

อำเภอ	ปี ๒๕๕๗		ปี ๒๕๕๘		ปี ๒๕๕๙		ปี ๒๕๖๐	
	จำนวน		จำนวน		จำนวน		จำนวน	
	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สหกรณ์	สมาชิก
เมืองสระแก้ว	๑๐	๓๑,๓๔๗	๑๐	๓๕,๓๕๖	๑๐	๓๓,๘๓๑	๗	๔๓,๑๙๐
เขาฉกรรจ์	๔	๔๖๒	๔	๔๖๒	๔	๔๖๒	๒	๒๙๐
วังน้ำเย็น	๑๐	๗,๓๐๕	๘	๗,๒๐๕	๘	๗,๒๐๕	๕	๑,๒๙๑
วังสมบูรณ์	๖	๒,๐๑๕	๖	๒,๐๑๑	๖	๒,๐๑๓	๕	๑,๑๕๘
คลองหาด	๔	๑,๐๔๐	๔	๑,๐๔๐	๔	๑,๐๔๐	๕	๑,๒๕๑
วัฒนานคร	๘	๓,๕๔๐	๘	๓,๕๕๕	๘	๓,๕๔๕	๙	๕,๐๐๖
อรัญประเทศ	๓	๓,๔๕๗	๓	๓,๔๖๐	๓	๓,๔๖๐	๕	๓,๙๗๘
โคกสูง	-	-	-	-	-	-	๒	๑,๑๒๑
ตาพระยา	๓	๙๘๕	๓	๙๘๘	๓	๙๙๗	๓	๑,๗๑๕
รวม	๔๘	๒๐,๑๕๑	๔๖	๕๔,๐๗๗	๔๖	๕๓,๕๕๒	๔๓	๕๙,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ; ปี ๒๕๖๑

สถิติจำนวนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร (สหกรณ์ออมทรัพย์) ของจังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๐

อำเภอ	ปี ๒๕๕๗ จำนวน		ปี ๒๕๕๘ จำนวน		ปี ๒๕๕๙ จำนวน		ปี ๒๕๖๐ จำนวน	
	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สมาชิก	สมาชิก	สหกรณ์	สหกรณ์	สมาชิก
เมืองสระแก้ว	๖	๒๐,๒๒๙	๖	๒๑,๒๘๓	๖	๒๐,๔๗๐	๖	๘,๘๘๙
เขาฉกรรจ์	-	-	-	-	-	-	-	-
วังน้ำเย็น	-	-	-	-	-	-	๑	๓๑
วังสมบูรณ์	๑	๓๔๖	๑	๓๔๘	๑	๓๔๙	๑	๕๖๒
คลองหาด	-	-	-	-	-	-	๑	๕๔๑
วัฒนานคร	๑	๓๑๑	๑	๓๑๓	๑	๓๑๒	๑	๓๒๖
อรัญประเทศ	๓	๒๘๑	๓	๒๘๓	๓	๓๘๐	๓	๑,๖๔๕
โคกสูง	-	-	-	-	-	-	-	-
ตาพระยา	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๑๑	๒๑,๑๖๗	๑๑	๒๒,๒๒๗	๑๑	๒๑,๕๑๑	๑๓	๑๑,๙๙๔

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ; ปี ๒๕๖๑

สถิติจำนวนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร (สหกรณ์บริการ) ของจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๐

อำเภอ	ปี ๒๕๕๗ จำนวน		ปี ๒๕๕๘ จำนวน		ปี ๒๕๕๙ จำนวน		ปี ๒๕๖๐ จำนวน	
	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สมาชิก	สหกรณ์	สมาชิก
เมืองสระแก้ว	๑	๕๕	๑	๕๐	๑	๕๐	๑	๑๓๕
เขาฉกรรจ์	-	-	-	-	-	-	-	-
วังน้ำเย็น	๓	๑๓๖	๓	๑๓๐	๓	๑๒๕	๒	๕๘
วังสมบูรณ์	๑	๒๕๗	๑	๑๘๗	๑	๑๘๒	๑	๒๖๗
คลองหาด	๑	๕๐	๑	๕๐	๑	๕๐	-	-
วัฒนานคร	๑	๕๖	๑	๕๔	๑	๕๒	๑	๕๑
อรัญประเทศ	๒	๒๕๘	๒	๒๐๕	๒	๑๙๒	๑	๕๖
โคกสูง	-	-	-	-	-	-	-	-
ตาพระยา	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๙	๘๑๒	๙	๖๗๖	๙	๖๕๕	๖	๕๖๗

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ; ปี ๒๕๖๑

สถิติจำนวนกลุ่มเกษตรกรของจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๐

อำเภอ	จำนวนกลุ่ม						สมาชิก
	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๕๖	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๕๘	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	
เมืองสระแก้ว	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒๘๖
เขาฉกรรจ์	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๔๗
วังน้ำเย็น	๒	๒	๒	๒	๒	๔	๗๒๕
วังสมบูรณ์	๔	๔	๔	๔	๔	๓	๑๙๒
คลองหาด	-	-	-	๑	๑	๑	๘๒
วัฒนานคร	๑	๑	๑	๑	๑	-	-
อรัญประเทศ	๘	๘	๘	๙	๙	๘	๔๖๓
โคกสูง	-	-	-	-	-	-	-
ตาพระยา	-	-	-	-	-	๑	๕๗
รวม	๑๘	๑๘	๑๘	๒๐	๒๐	๒๐	๑,๘๕๒

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ; ปี ๒๕๖๑

จำนวนสมาชิกสหกรณ์ภาคเกษตรและกลุ่มเกษตรกรของจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖-๒๕๕๙

ปี	ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	จำนวนสมาชิก (ราย)
๒๕๕๖	สหกรณ์การเกษตร	๔๙	๕๐,๑๕๑
	สหกรณ์ออมทรัพย์	๑๒	๒๑,๑๗๓
	สหกรณ์บริการ	๙	๘๑๒
๒๕๕๗	สหกรณ์การเกษตร	๔๘	๕๐,๑๕๑
	สหกรณ์ออมทรัพย์	๑๑	๒๑,๑๖๗
	สหกรณ์บริการ	๙	๘๑๒
๒๕๕๘	สหกรณ์การเกษตร	๔๖	๕๔,๐๗๗
	สหกรณ์ออมทรัพย์	๑๑	๒๒,๒๒๗
	สหกรณ์บริการ	๙	๖๗๖
๒๕๕๙	สหกรณ์การเกษตร	๔๖	๕๓,๕๕๒
	สหกรณ์ออมทรัพย์	๑๑	๒๑,๕๑๑
	สหกรณ์บริการ	๙	๖๕๕

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ; ปี ๒๕๖๑

จำนวนอาสาสมัครเกษตร

อำเภอ	อาสาสมัคร เกษตรกร หมู่บ้าน	อาสาสมัครเกษตร							รวม
		ครู บัญชี	ประมง อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร อาสา	อาสาสมัคร ส.ป.ก.	อาสา ปศุสัตว์	ชาวนา ชั้นนำ	เกษตรกร หมู่บ้าน	
เมืองสระแก้ว	๑๒๔	๓๘	๖	๑	๗	๘		๑๒๔	๓๐๘
คลองหาด	๗๑	๑๐			๒	๙		๗๑	๑๖๓
ตาพระยา	๒๗	๗	๓		๖	๗๕		๖๔	๑๘๒
วังน้ำเย็น	๔๓	๑๔	๔		๑๒	๒๓		๔๕	๑๔๑
วัฒนานคร	๙๗	๒๖	๔		๒	๒๓	๑	๑๑๔	๒๖๗
อรัญประเทศ	๑๑๒	๑๙	๔		๘	๑๘		๑๑๙	๒๘๐
เขาฉกรรจ์	๖๗	๑๒	๙		๗	๓๙		๗๓	๒๐๗
โคกสูง	๒๑	๑๑	๒		๒	๒๕		๔๒	๑๐๓
วังสมบูรณ์	๔๐	๑๔	๑		๑	๑๒		๔๘	๑๑๖
รวม	๖๐๒	๑๕๑	๓๓	๑	๔๗	๒๓๒	๑	๗๐๐	๑,๗๖๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลด้านการตรวจบัญชีสหกรณ์

ประเภท	จำนวน (แห่ง)
กลุ่มพร้อมรับการตรวจสอบ (งานสอบบัญชีภาครัฐ)	๒๑
กลุ่มไม่พร้อมรับการตรวจสอบ (งานสอนแนะ)	๖๒
กลุ่มจัดตั้งใหม่ (งานวางระบบบัญชี/ควบคุมภายใน)	๑
กลุ่มอาชญากรรม (งานติดตามความเคลื่อนไหว)	๓
กำกับสหกรณ์ภาคเอกชน (งานสอบบัญชีสหกรณ์ถ่ายโอน)	๔

ข้อมูลศูนย์เรียนรู้/ศูนย์ปราชญ์/ฟาร์มต้นแบบ

๑. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ศพก. จำนวน ๙ แห่ง และศูนย์เรียนรู้เครือข่ายฯ ได้แก่ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร กลุ่มผู้ปลูกมันสำปะหลัง และศูนย์ส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน จำนวน ๒๖ แห่ง

๒. ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

จังหวัดสระแก้ว มีศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ จำนวน ๗ ศูนย์ ประกอบด้วย

๒.๑ ศูนย์เรียนรู้เกษตรธรรมชาติวังสมบูรณ์ สถานที่ตั้ง ตำบลวังสมบูรณ์ พื้นที่จำนวน ๕๐ ไร่

นายอนุศิษฐ์ อารังรัตนศิลป์ (เกษตรผสมผสาน)

- ๒.๒ ศูนย์ฯของกรมปศุสัตว์
- นางละมุด แก้วตาล (เกษตรผสมผสาน)
 - นายอนุชา ทุมสุข (เกษตรผสมผสาน)
 - นายพงษ์ศักดิ์ กล่อมมิตร (เกษตรผสมผสาน)

- ๒.๓ ศูนย์ฯของกรมการข้าว
- นายคะนอง จันทะหลุย (ข้าวอินทรีย์)
 - นายลำเลิศ ศรีจันทร์ (ข้าวอินทรีย์)
 - นางกฤษณา ธรรมรงค์จ้อย (ข้าวอินทรีย์)

๓. ฟาร์มต้นแบบ

๓.๑ ฟาร์มต้นแบบ เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพน้ำนมดิบต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน ๘ ฟาร์ม

๓.๒ ฟาร์มต้นแบบการเลี้ยงโคนมโดยใช้อาหาร TMR จำนวน ๑๐ ฟาร์ม

๓.๓ ฟาร์มเกษตรกรต้นแบบ ฟาร์มสาธิตในพื้นที่นาร่อง ศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเกี่ยวกับการเลี้ยงโค กระบือเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพเป็นพลังงานทดแทน เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงโค กระบืออย่างครบวงจร จำนวน ๒ ราย

บทที่ ๒

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ พืชสมุนไพร(ไพล)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ พืชสมุนไพร (ไพล)

ชื่อวิทยาศาสตร์ Zingiber montanum (Koenig) Link ex Dietr.

ชื่อท้องถิ่นปูลอย ปูลอย มีนสะล่าง วานไฟ

ส่วนที่ใช้เหง้า ไพลเป็นไม้ล้มลุก สูง ๐.๗-๑.๕ เมตร มีลำต้นใต้ดินเป็นเหง้า เปลือกสีน้ำตาลแกมเหลือง เหง้าสดมีเนื้อในสีเหลืองถึงเหลืองแกมเขียว ฉ่ำน้ำ มีกลิ่นหอมเฉพาะ แทงหน่อหรือลำต้นเทียมขึ้นเป็นกอ ประกอบด้วยกาบหรือโคน ใบหุ้มซ้อนกันเป็นลำกลม สีเขียวเข้ม โคนกาบสีแดง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ออกกระหนาบเดี่ยว รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง ๓.๕-๕.๕ เซนติเมตร ยาว ๑๘-๓๕ เซนติเมตร ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน หรือเว้ารูปหัวใจ ผิวใบเรียบ ขอบใบเรียบ ไม่มีก้านใบ มีขนนุ่มที่เส้นกลางใบด้านท้องใบ แผ่นใบบาง หลังใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีอ่อนกว่า กาบใบมีลื่นใบ

๑. ดอกช่อเชิงลด รูปไข่หรือยาวรี หรือรูปกระสวย แทงจากเหง้าใต้ดิน ดอกกว้าง ๔-๕ เซนติเมตร ยาว ๗-๑๕ เซนติเมตร ก้านช่อดอกยาว ๑๕-๓๐ เซนติเมตร ใบประดับจำนวนมากเรียงตัวเป็นระเบียบซ้อนกันแน่นคล้ายเกล็ดปลา มีขนประปราย ใบประดับย่อยมีวนหุ้มดอกย่อย ใบประดับมีสีแดงอมม่วง ขอบสีเขียว รูปเหมือนกลีบดอกบัว ข้างในใบประดับมีดอกย่อย ๑ ดอก กลีบดอกเป็นหลอดเชื่อมติดกัน หลอดยาว ๒.๕ เซนติเมตร ส่วนปลายมี ๓ กลีบ สีเหลืองนวล กลีบดอกบอบบาง เกสรเพศผู้ส่วนเป็นกลีบมี ๓ หยัก สีขาวนวล หยักกลางขนาดใหญ่เป็นกลีบปาก รูปเกือบกลม เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันมีสีเหลืองอมขาว ส่วนนี้มีขนาดใหญ่กว่ากลีบดอกและสวยสะดุดตา บริเวณกลางกลีบส่วนปลายจะเข้มกว่าเล็กน้อย หยักข้างมี ๒ หยักติดกับกลีบปาก หรือหยักใหญ่ที่โคน เกสรเพศผู้ มีก้านสั้น อับเรณูสีเหลืองอ่อน มีส่วนปลายยื่นยาวออก เกสรเพศเมีย ยอดเกสรที่ส่วนปลายมีขนละเอียดสีขาว รังไข่ ค่อนข้างแบน มีขน

๒. ผลเป็นผลแห้ง รูปทรงกลม ขนาดเล็ก แก่แตก ๓ พู เมล็ดรูปไข่กลม ผิวเป็นมัน สีดำ

๓. เมล็ด มีจำนวนมาก ลำต้นจะเหี่ยวแห้งไปในฤดูแล้ง และจะผลิต้นใหม่ในฤดูฝน

ลักษณะวิสัย

ดอก และ ใบ

บทที่ ๓

การปลูกพืชสมุนไพร(ไพล)

พืชสมุนไพรเป็นพืชที่มีวัตถุประสงค์หลักในการนำไปใช้ประโยชน์เป็นยารักษาโรค เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ซึ่งในปัจจุบันนี้กระแสความนิยมเรื่องสมุนไพรมีมากขึ้นตามลำดับ และมีแนวโน้มจะขยายตัวมากขึ้นต่อไป เนื่องจากการเฝ้าระวังการทางวิทยาศาสตร์ สนับสนุนให้พืชสมุนไพรที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น มีงานวิจัยรับรอง มีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้ และที่สำคัญมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคมากขึ้น

การปลูกพืชสมุนไพรมีความจำเป็นมากเพราะการใช้สมุนไพรในอดีตเป็นการเก็บจากธรรมชาติแต่ไม่มีการปลูกทดแทนจึงทำให้จำนวนสมุนไพรลดลง ขณะนี้พืชสมุนไพรได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นยารักษาโรคเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องมีแหล่งสมุนไพรมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสมุนไพร คือเป็นแหล่งตัวอย่างแหล่งขยายพันธุ์ และแหล่งวัตถุดิบเพื่อใช้เป็นยา

การเพาะปลูกสมุนไพรให้มีคุณภาพมาตรฐานแน่นอนควรมี หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการเพาะปลูก (Good Agrotechnological Practices, GAP) มีปัจจัยที่ต้องคำนึงคือ

๑. รายละเอียดทั่วไปของพืช เช่น วงศ์พืชส่วนที่ใช้และ ประโยชน์ หรืออื่นๆ
๒. ลักษณะเฉพาะของพืช
๓. สภาพของดินและภูมิอากาศที่เหมาะสม
๔. การเตรียมพื้นที่และการแปรพันธุ์
๕. การให้ปุ๋ย การให้น้ำ และการบำรุงรักษา
๖. โรคพืชและศัตรูของพืช
๗. การเก็บเกี่ยวและผลผลิต

การเลือกพันธุ์ไพล

๑. เลือกพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ทนทานต่อโรค และมีปริมาณน้ำมันหอมระเหยไม่น้อยกว่า ๒ %
๒. เป็นพันธุ์ที่ถูกต้องตรงตามความต้องการปลูก เนื่องจากพันธุ์ไพลมีหลายชนิด และมีชื่อเรียกตามท้องถิ่นแตกต่างกัน ได้แก่ ไพลหยวก ไพลพื้นเมือง ไพลปลูกเสก ไพลม่วง หรือไพลดำ ไพลเหลือง เป็นต้น
๓. เลือกพันธุ์ที่มีอายุมากกว่า ๑ ปี ไม่มีโรคและแมลงเข้าทำลาย

พันธุ์ที่นิยมปลูกเพื่อผลิตเชิงการค้า มี ๒ พันธุ์ คือ

๑. พันธุ์หยวก เป็นพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากกว่าพันธุ์อื่นๆ เพราะให้ปริมาณผลผลิตมาก ๗-๘ ตันต่อไร่ และให้ปริมาณน้ำมันประมาณ ๕-๖ ลิตรต่อผลผลิต ๑ ตัน
๒. พันธุ์พื้นเมือง เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตน้อยกว่าพันธุ์หยวก เกษตรกรจึงไม่นิยมปลูก แต่ให้ปริมาณน้ำมันไพลมากกว่าพันธุ์หยวก ผลผลิต ๑ ตัน ให้ปริมาณน้ำมันประมาณ ๗-๘ ลิตรและให้ผลผลิต ๔-๕ ตันต่อไร่

สำหรับไพลพันธุ์อื่นๆ เช่น ไพลพันธุ์ปลูกเสก ปลูกไว้ใช้ในการทำพิธี

การปลูกไพล

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พื้นที่ปลูกต้องการดินโปร่งชอบดินร่วนปนทรายหรือดินเหนียวปนทราย มีอินทรีย์วัตถุสูง มีการระบายน้ำดี ปลูกได้ทั้งที่แจ้งและที่ร่มรำไร ควรหลีกเลี่ยงการปลูกในดินลูกรัง พื้นที่น้ำขัง และไม่อยู่ใกล้แหล่งสารพิษ ดังนี้

๑. ฤดูปลูกควรปลูกช่วงต้นฤดูฝน ในราวเดือนพฤษภาคม
๒. การเตรียมเหง้าพันธุ์ต้องเป็นหัวพันธุ์ที่มีอายุมากกว่า ๑ ปี มีตาสมบูรณ์ไม่มีโรคแมลงเข้าทำลาย ปล่อยให้หัวพันธุ์พักตัวในระยะเวลาหนึ่งแล้วแช่ใน IndoleAcetic Acid (IAA) ที่ระดับความเข้มข้น ๒๕๐ ppm เป็นเวลา ๒๔ เซนติเมตร จะช่วยกระตุ้นให้หัวไพลงอกได้เร็วขึ้นจะทำให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นโดยแบ่งหัวพันธุ์ให้น้ำหนัก ๑๐๐ กรัม/หัวมีตา ๓- ๕ ตา และชุบตอนพันธุ์ด้วยสารเคมีป้องกันเชื้อราก่อน ใน ๑ ไร่ จะใช้หัวพันธุ์ประมาณ ๙๖๐ กิโลกรัม

ลักษณะต้นไพล และลักษณะเหง้า

๓. การเตรียมแปลงปลูกเตรียมดินให้โปร่งร่วนซุยด้วยการไถพรวนกำจัดเศษ วัสดุและวัชพืชตากดินไว้ประมาณ ๗ - ๑๕ วัน จากนั้นใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อีกครั้งแล้วคลุกเคล้าให้เข้ากันขุดหลุมขนาด ๒๕ x ๒๕ เซนติเมตร และลึก ๑๕ เซนติเมตร

๔. วิธีการปลูกสามารถทำได้ ๒ วิธี คือ

- วิธี ๑ ปลูกโดยใช้เหง้าตัดเป็นท่อนๆ ชุบด้วยสารเคมีป้องกันเชื้อราทิ้งไว้สักครู่แล้วปลูกลงแปลงที่เตรียมไว้ ระยะระหว่างต้นและระหว่างแถว ๒๕ x ๒๗ เซนติเมตรและกลบดินให้มิดหน้าประมาณ ๒- ๓ เซนติเมตรคลุมด้วยฟางหรือ ใบ หญ้าคาตากแห้ง หนาประมาณ ๒ นิ้ว รดน้ำทันที

- วิธี ๒ ปลูกโดยใช้เหง้าเพาะให้งอกก่อนโดยเพาะเหง้าที่ตัดเป็นท่อนๆ ในกระบะทรายให้แห้งยอด แตกใบ ประมาณ ๒ - ๓ ใบ จึงย้ายลงปลูกในแปลงปลูก

การดูแล

๑. การให้น้ำในระยะแรกของการปลูกต้องคอยดูแลอย่าให้พืชขาดน้ำ รดน้ำสม่ำเสมอจนกว่าพืชจะตั้งตัวได้ หลังจากนั้นก็นำน้ำบ้างอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ในพื้นที่ที่แห้งแล้งโดยปกติในพื้นที่ปลูกภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากธรรมชาติ จะไม่มีการรดน้ำ

๒. การให้ปุ๋ยใส่ปุ๋ย N,P และ K ในอัตราส่วน ๑๒:๖:๖ กก./ไร่ จะให้ผลผลิตสูงสุดและให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงสุด ๑.๒๕% ควรให้ในระยะที่มีการเจริญเติบโต ทางลำต้น ไม่ควรให้ระยะที่ไพลลงหัวเพราะเชื่อว่าปุ๋ยเคมีจะมีผลต่อคุณภาพของ น้ำมันไพล

การเก็บเกี่ยว

๑. ฤดูเก็บเกี่ยว ควรเก็บในฤดูแล้ง

๒. การเก็บเกี่ยวตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงวันที่เก็บเกี่ยวผลผลิตไพลจะใช้ระยะ ๒- ๓ ปี เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการ นำไพลไปสกัดน้ำมันจะได้ปริมาณน้ำมันมาก และมีคุณภาพ หัวไพลจะเก็บช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม จะสังเกตเห็นต้นไพล แห้งและพุ่มลงกับพื้นห้ามเก็บหัวไพลขณะที่เริ่มแตกหน่อใหม่เพราะจะทำให้ได้น้ำมันไพลที่มีปริมาณและคุณภาพต่ำ

๓. วิธีเก็บเกี่ยวใช้จอบเสียมขุดหรือนิยมใช้อีเตอร์(อีจิก)ขุดเหง้าไพลขึ้นมาจาก ดิน (ต้องระวังไม่ให้เกิดแผลหรือรอย ข้ำกับเหง้า)เขย่าดินออกตัดรากแล้วนำไปผึ่ง ลมให้แห้งเก็บผลผลิตบรรจุกระสอบพร้อมที่จะนำไปสกัดน้ำมันไพล

๔. ผลผลิตปริมาณผลผลิตไพลสด ๑๓,๗๕๔ กก./ไร่ โดยใช้หัวพันธุ์ขนาด ๑๐๐ กรัม/ หัว/หลุม ที่ระยะปลูก ๒๕ x ๒๗ เซนติเมตร และเก็บเกี่ยวหลังปลูก ๒๑ เดือน

๕. การทำให้แห้งล้างดินและล้างน้ำอีก ๕ ครั้งหันบางๆ จากนั้นนำไปตากแดดจัด ๒ วัน

อัตราส่วนน้ำหนักสด: น้ำหนักแห้งเท่ากับ ๕ - ๖ กก./๑ กก. การปฏิบัติหลังการเก็บหัวไพลที่ตัดราก และผึ่งลม ให้แห้งแล้วเก็บบรรจุกระสอบพร้อมที่จะนำไปสกัดน้ำมันโดยเครื่องกลั่นไอน้ำ

อัตราส่วนสกัดน้ำมันหอมระเหยผลผลิตสด: น้ำมันหอมระเหยเท่ากับ ๑ ตัน/ ๘ - ๑๐ ลิตร

การจำหน่าย ราคา ผลผลิตสดราคา กิโลกรัมละ ๖- ๑๐ บาท ถ้าขายปลีกราคา กิโลกรัมละ ๒๐- ๓๐ บาท

การเตรียมสมุนไพรหลังเก็บเกี่ยว

เพื่อให้สมุนไพรคงสภาพที่ดีไม่สูญเสียสารสำคัญหลังการเก็บเกี่ยวปลอดภัยในการใช้ เราควรคำนึงถึงขั้นตอนต่าง ๆ หลังการเก็บเกี่ยวดังนี้ คือ

๑. การคัดเลือกสิ่งปนเปื้อนสมุนไพรที่เป็นส่วนของพืชที่อยู่ใต้ดินจะมีสิ่งปนเปื้อนมากกว่าส่วนของพืชที่เหนือดิน เช่น มีดินทราย หรือส่วนของพืชอื่นปะปน มาด้วย ควรคัดเลือกสิ่งเหล่านี้ออกให้หมดก่อนนำไปทำความสะอาดสิ่งปนปลอมที่ทำให้สมุนไพรมีคุณภาพต่ำอาจเกิดจากสาเหตุต่างๆ กัน เช่น สมุนไพรต่างชนิดกัน แต่นำมาจำหน่ายแทนกันทั้งที่มีสรรพคุณทางยาต่างกันโดยที่สมุนไพรต่างชนิดกันนั้นมีลักษณะภายนอกคล้ายกัน หรือมีชื่อเรียกคล้ายกัน

๒. การทำความสะอาดสมุนไพรส่วนใหญ่ต้องทำความสะอาดหลัง เก็บเกี่ยวทันทีและทำให้แห้งโดยเร็วที่สุดเพื่อป้องกันการทำลายของเชื้อจุลินทรีย์ และแมลงศัตรูพืชของสมุนไพรแต่บางชนิดไม่สามารถทำความสะอาดด้วยน้ำ เช่น จำพวกดอกซึ่งหลุดร่วงได้ง่ายหรือส่วนที่เป็นผลหรือเมล็ด

๓. การลดขนาดสมุนไพร สมุนไพรที่มีขนาดใหญ่หรือหนาหรือมีเนื้อแข็งต้องตัดให้เล็กหรือบางลงเพื่อให้สมุนไพรแห้งง่าย และสะดวกในการเก็บรักษา เช่น จำพวกราก หรือลำต้นใต้ดิน เปลือกไม้ เนื้อไม้หรือผลควรหั่นหรือฝานเป็นชิ้นบางๆ ก่อนทำให้แห้ง กรณีที่ต้องเตรียมสมุนไพรเป็นผงอาจหั่นเป็นชิ้นความหนาประมาณ ๔ มิลลิเมตร กว้างและยาวประมาณ ๑๕ มิลลิเมตร เพื่อสะดวกในการบดเป็นผง

๔. การทำให้แห้ง การอบสมุนไพรมีข้อควรปฏิบัติ ดังนี้ คือ

- ควรเกลี่ยสมุนไพรให้แผ่บาง ๆ บนภาชนะ ถ้าซ้อนทับกันหนาทำให้เกิดความร้อน สมุนไพรจะมีสีดำนคุณภาพลดลง
- ดอกควรทำให้แห้งเร็วที่สุด เพื่อถนอมสีของดอกให้เหมือนเดิม ถ้าเป็นดอกที่มีกลิ่นหอม ควรผึ่งในที่ร่มที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี หรือตากแดดช่วงสั้น เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา ดอกบางชนิดอาจมีดรรชนีแว่นตากไวบนราว
- ใบอาจทำให้แห้งวิธีเดียวกับดอก ใบที่อุ้มน้ำไว้มากอาจเพิ่มความร้อนในการอบแห้งให้สูงกว่าปกติ
- ทั้งต้นของพืชล้มลุก ถ้าไม่อุ้มน้ำไว้มากอาจผูกมัดรวมเป็นกำแล้วตากแห้ง
- รากและลำต้นใต้ดิน เวลาตากหรืออบแห้งในตู ควรหมั่นกลับสมุนไพรบ่อย ๆ เพื่อป้องกันเชื้อรา

ตารางแสดงขอบเขตของอุณหภูมิที่ใช้อบสมุนไพรให้แห้ง

ชนิดของสมุนไพร	อุณหภูมิที่ทำให้แห้ง(องศาเซลเซียส)
๑. ดอก ใบต้น	๒๐-๓๐
๒. ราก กิ่งราก ผิว	๓๐-๖๕
๓. ผล	๗๐-๙๕
๔. สมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย	๒๕-๓๐
๕. สมุนไพรที่มีไกลโคไซด์และอัลคาลอยด์	๕๐-๖๐

๕. การบดร่อนสมุนไพร สมุนไพรที่ต้องบดเป็นผงละเอียด ควรอยู่ในสภาพแห้ง กรอบจึงจะบดได้ดี อาจทดสอบความกรอบได้ง่าย ๆ โดยลองหักสมุนไพรว่าหักได้ง่ายหรือไม่ หรือลองบดด้วยมือว่าเป็นผงได้ง่ายหรือไม่ สมุนไพรก่อนบดควรมีความชื้นไม่เกินร้อยละ ๕

๖. การเก็บบรรจุสมุนไพร หลังจากสมุนไพรแห้งสนิทแล้วต้องเก็บในถุงหรือ ภาชนะที่สะอาดแยกเก็บสมุนไพรแต่ละชนิดให้เป็นสัดส่วนถ้าเป็นสมุนไพรที่ขึ้นง่ายต้องหมั่นนำออกผึ่งแดด หรืออบแห้งอยู่เสมอทุก ๒ - ๓ เดือน

การขยายพันธุ์พืชสมุนไพร(ไพล)

ไพลสามารถขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด หรือ ใช้แง่งหรือเหง้าซึ่งเป็นส่วนของลำต้นใต้ดิน โดยทั่วๆ ไปจะใช้ส่วนของเหง้าเป็นท่อนพันธุ์ในการปลูก

บทที่ ๔

โรคและแมลงศัตรูพืชสมุนไพร(ไพล)

การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ไพลมีกลิ่นเฉพาะตัวที่ไล่แมลงจึงไม่ค่อยมีศัตรูพืชรบกวนแต่ถ้าสภาพดินปลูกขึ้นแฉะ และการระบายน้ำไม่ดี เหง้าไพลจะเน่าเสียหายได้ และห้ามฉีดสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงเพราะจะมีพิษตกค้างในน้ำมันไพล

โรคที่สำคัญ

โรคที่อาจเกิดได้ คือ โรคเหี่ยว ที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Ralstonia solanacearum* ทำให้ต้นมีอาการใบเหลือง ต้นเหี่ยว และหัวเน่าตายในที่สุด

การป้องกันกำจัด

๑. ใช้หัวพันธุ์ที่ปลอดโรค หรือจากแหล่งที่ไม่มีการระบาดของโรค
๒. ควรจะมีการไถตากดิน ประมาณ ๑ เดือนก่อนปลูก และโรยด้วยปูนขาว ปรับสภาพความเป็นกรดและด่างของดินให้ได้ ๕.๕-๖.๕

๓. ไม่ควรปลูกไพลซ้ำที่ในปัดไป และควรปลูกพืชหมุนเวียนที่ไม่เป็นพืชอาศัยของโรคชนิดเดียวกันก่อนการปลูกในฤดูถัดไป

๔. พื้นที่ที่มีการระบาดของโรค ให้ทำการอบดินฆ่าเชื้อก่อนปลูก โดยการใช้ยูเรียผสมปูนขาว อัตรา ๘๐:๑๐๐ กิโลกรัม/ไร่ คลุกเคล้าดินที่ไถพรวนแล้ว และใช้แผ่นพลาสติกสีดำคลุมทิ้งไว้ประมาณ ๓ สัปดาห์ ก่อนปลูกพืช

๕. ควรปลูกในพื้นที่ที่มีการระบายน้ำดี ไม่มีน้ำท่วมขัง

๖. ต้นที่เป็นโรคให้ขุดใส่ถุง และนำไปเผาทำลายทิ้ง และโรยปูนขาวรอบหลุมที่ทำการขุด

๗. รองเท้าที่ใส่ในแปลง ควรมีกะบะหรืออ่างที่ใส่น้ำยาฆ่าเชื้อไว้สำหรับจุ่มหรือแช่ ก่อนเดินเข้าแปลง และเครื่องมือทางการเกษตร ก่อนและหลังจากใช้แล้วให้แช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อ

แมลงที่สำคัญ

แมลงที่อาจมี คือ หนอนเจาะลำต้นไพล หนอนเจาะเหง้าไพล แมลงวัน แมงมุม เพี้ยแบ้ง

ไพล ป้องกันกำจัดศัตรูพืช

โดยการช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราสาเหตุโรคพืช ดังนี้

๑. บดไพลแห้งให้ละเอียด แล้วละลายในแอลกอฮอล์ในอัตราส่วนร้อยละ ๑๕ โดยน้ำหนัก
๒. นำไปฉีดพ่น หรือนำไปใช้หมักเช่นเดียวกับการใช้สมุนไพรขมิ้น

การกำจัดวัชพืช

๑. ปีแรกกำจัดวัชพืช ๒ ครั้ง
๒. ปีที่สองกำจัดวัชพืช ๑ ครั้งเนื่องจากไพลจะคลุมพื้นที่ระหว่างต้นและแถวจนเต็ม
๓. ปีที่สามไม่ต้องกำจัดวัชพืช และปล่อยให้แห้งตายไปพร้อมกับต้นไพลที่พุ่ม

การควบคุมวัชพืช

๑. ก่อนปลูกพืชสมุนไพร(ไพล) ควรมีการไถกลบวัชพืช และควรไถแล้วคราดอีกที หลังจากสมุนไพร(ไพล)งอก แล้วเก็บเศษวัชพืชออกจากแปลงเพื่อไม่ให้มีโอกาสเจริญเติบโตอีกต่อไป

๒. หลังจากปลูกพืชสมุนไพร(ไพล)แล้ว

- ถ้าปลูกพืชสมุนไพร(ไพล)แล้ว ควรจะกำจัดวัชพืชโดยใช้จอบลาก
- การกำจัดวัชพืช ควรทำขณะที่ดินแห้ง เพื่อให้วัชพืชตายง่ายขึ้น และควรกำจัดก่อนที่วัชพืชจะออกดอกและผลิตเมล็ด
- ไม่ควรใช้สารกำจัดวัชพืชในแปลง เพราะจะทำให้มีสารตกค้าง

บทที่ ๕

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร(ไพล)

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร(ไพล)

๑. ช่วยทำให้ผิวหนังชุ่มชื้น
๒. ประโยชน์ไพลช่วยไล่แมลง ฆ่าแมลง
๓. ช่วยกันยุงและไล่ยุง น้ำมันจากหัวไพลผสมกับแอลกอฮอล์นำมาใช้ทาผิวสามารถช่วยกันยุงและไล่ยุงได้
๔. สามารถนำมาทำเป็น ครีมไพล, น้ำมันไพล, ไพลผง, ไพลขัดผิว, ไพลทาหน้าได้

ประโยชน์ในการรักษา

๑. ลดอาการอักเสบ แก้เคล็ด ขัด ยอก และแก้ปวดเมื่อย น้ำมันที่สกัดจากเหง้าไพลมีฤทธิ์ลดอาการอักเสบปวดบวมของกล้ามเนื้อและข้อได้ เนื่องจากมีฤทธิ์ทำให้ปลายประสาทชา
๒. ใช้ทาแผลฝีหนอง หรือโรคผิวหนังบางชนิด เนื่องจากไพลมีฤทธิ์ต้านจุลชีพที่เป็นสาเหตุของหนองฝี และ เชื้อราบางชนิดได้ จึงใช้แก้โรคผิวหนัง และฝีหนองได้
๓. ใช้เป็นยาทากันยุง น้ำมันหอมระเหยที่สกัดจากเหง้าไพล เมื่อใช้ทาผิวหนังจะป้องกันยุงกัดได้ อาจใช้ผงเหง้าไพลแช่ในแอลกอฮอล์ ๙๕% แล้วนำไปประเหยให้เข้มข้น ๓๐% ใช้ทาผิวหนังป้องกันยุงกัดได้นานชั่วโมงครึ่ง หรือถ้าใช้ขี้ผึ้งไพลความเข้มข้น ๓๐% จะป้องกันยุงได้นาน ๓ ชั่วโมง
๔. ไพลมีฤทธิ์ช่วยคลายกล้ามเนื้อเรียบ ช่วยลดการบีบตัวของมดลูกและลำไส้ รวมไปถึงกระเพาะอาหารในหนูทดลอง
๕. ไพลมีฤทธิ์ในการช่วยต้านเชื้อรา เชื้อจุลินทรีย์ และเชื้อแบคทีเรีย
๖. ไพลมีฤทธิ์ช่วยต้านฮิสตามีนในผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคหอบหืด โดยสามารถช่วยลดขนาดของตุ่มนูนจากการฉีดน้ำยาฮิสตามีนเข้าใต้ผิวหนังได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังช่วยทำให้ผู้ป่วยที่มีอาการหอบเกิดอาการหอบน้อยลง การทำงานของปอดทำงานได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีรายงานผลการวิจัยในคนไข้และในสัตว์ทดลอง พบว่าสารสกัดจากไพลมีฤทธิ์ขยายหลอดลม โดยทดลองใช้กับคนไข้ที่เป็นโรคหอบหืดทั้งเด็กและผู้ใหญ่ พบว่าใช้ได้ผลดีทั้งขณะหอบและป้องกันการหอบ แต่ยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับอาการพิษในระยะยาวซึ่งต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

องค์ประกอบทางเคมี

- เหง้า พบสารกลุ่ม arylbutenoid คือ cassumunarin, สารสีเหลืองเป็นสารกลุ่มเคอร์คูมินอยด์ที่พบ ได้แก่ cassumunin A-C, curcumin, น้ำมันหอมระเหยที่กลั่นจากเหง้ามี sabinene เป็นองค์ประกอบหลักประมาณ ๕๐% , terpene-๔-ol ประมาณ ๒๐%, triquinacene ๑,๔-bis (methoxy), (Z)-ocimene และสารอื่นๆ,พบสารสเตียรอยด์ beta-sitosterol, สาร ๔-(๔-hydroxy-๑-butenyl) veratrole มีฤทธิ์ขยายหลอดลม
- ใบ ประกอบด้วยน้ำมันหอมระเหยหลายชนิด เช่น sabinene, β -pinene, caryophyllene oxide และ caryophyllene

สรรพคุณของพืชสมุนไพร(ไพล)

ตำรายาไทย

- **เหง้า** รสฝาดขึ้นเอียน ใช้ภายนอก ประคบหรือฝนทา แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม แก้ปวด ลดอาการอักเสบทาเคลือบแผล ป้องกันการติดเชื้อได้ รักษาฝี ดูดหนอง รักษาโรคเหน็บชา แก้เหน็บชา เส้นตึง เมื่อยขบ เป็นส่วนประกอบหลักในการทำลูกประคบ ช่วยสมานแผล แก้เล็บถอด ใช้อาบและประคบเพื่อให้เลือดลมไหลดีในสตรีหลังคลอด ทาบรรเทาอาการผื่นคันจากการแพ้ รักษาโรคผิวหนัง ใช้ภายใน แก้บิด แก้ท้องเสีย แก้ลำไส้อักเสบ แก้หืด ผสมยาอื่น เช่น ตำรับยาประสะไพล เป็นยาขับปัสสาวะ ขับลมในลำไส้ แก้จุกเสียด แก้ปวดท้อง แก้ท้องผูก แก้ท้องอืดเฟ้อ ขับระดู ขับโลหิตเสีย

- **ราก** รสขื่นเอียน ขับโลหิต ทำให้ประจำเดือนมาตามปกติ แก้ก้องอืดเฟ้อ แก้ก้องผูก เคล็ดยอก โรคผิวหนัง โรคอันบังเกิดแต่โลหิตอันออกทางปากและจมูก แก้อาเจียนเป็นโลหิต
- **ดอก** รสขื่น กระจายเลือดที่เป็นลิ่มก้อน กระจายโลหิตอันเกิดแต่อกิณญาณธาตุ ขับโลหิต แก้อาเจียนเป็นโลหิต แก่เลือดกำเดาออกทางจมูก แก่ไข้ใน ขับระดูประจำเดือน ทำลายเลือดเสีย
- **ต้น** รสฝาด ขื่นเอียน แก่ธาตุพิการ แก่อุจจาระพิการ
- **ใบ** รสขื่นเอียน แก้ไข้ แก้ปวดเมื่อย แก่ครั่นเนื้อครั่นตัว
- **ช่อดอก** ต้มจิ้มน้ำพริก เป็นผักได้
- **หัวไหล** แก้ปวดฟัน แก่มุกติระดูขาว ขับเลือดร้ายทั้งหลาย

ตำราไหลตำ

ตำรับยาที่น่าสนใจเหล่านี้คือตำรับยาที่ใช้กันมาแต่โบราณ ซึ่งที่ยกมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น และหลายอย่างก็ต้องเลือกเอาตามความเหมาะสมอีกด้วย เพราะบางโรคก็มียาที่ละเอียดยลออกมาว่าสมัยก่อนแล้ว

- บรรเทาอาการมือเท้าเย็น : ตำหัวไหลเพื่อคั้นเอาน้ำ แล้วผสมกับพริกไทยทา
- แก่ร้อนใน : ใช้เหง้าสดตำละเอียด คั้นเอาแต่น้ำมาทาน
- แก่ผดผื่นคัน : เอาเหง้าสดฝนกับน้ำ แล้วนำมาทาให้ทั่ว
- ผิวฉลอกจากอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ : ฝนกับน้ำสะอาด ใช้ทาแผลทุกวันจนกว่าจะหาย
- แก่อาการวิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ : ทบเหง้าไหลแก่ แล้วดมกลิ่นหอมของไหลนั้น
- เพิ่มน้ำนมให้คุณแม่หลังคลอด : นำไหลมาต้มจนนิ่มดี กินเป็นประจำระหว่างอยู่ไฟ
- เสริมความแข็งแรงให้เด็กอ่อน : ฝนเหง้าไหลสดกับน้ำสะอาด ใช้เพื่ออาบชำระร่างกายเด็กเล็ก
- บรรเทาอาการแผลไฟลวก : ฝนเหง้าไหลสดแล้วผสมกับน้ำกระทรกหรือน้ำเกลือ ทาบริเวณแผล
- ถอนพิษตัวบุง : เอาเหง้าไหลไปเผาไฟ แล้วค่อยๆ ประคบบริเวณที่สัมผัสตัวบุงในขณะที่ไหลยังอุ่นๆ อยู่
- บรรเทาอาการหน้ามืด ตาลาย : ใช้ส่วนของหัวเหง้าและใบของไหล รวมกับใบมะกรูดและใบมะนาว ใช้อบตัว
- ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่แบบชั่วคราว : คั้นน้ำจากหัวเหง้าไหลสด เน้นให้เข้มข้นเป็นพิเศษ แล้วนำมาทาบริเวณที่ต้องการ

ไหล มีหลากหลายสายพันธุ์ ซึ่งแน่นอนว่าสรรพคุณของไหลแต่ละสายพันธุ์ก็จะมีส่วนที่ออกฤทธิ์แตกต่างกันไป ไหลที่เราพบเห็นได้ทั่วไปและนำมาใช้กับตำรับยาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เราเรียกว่า “ ไหลเหลือง ” แต่เดิมเรามักใช้ทำสูตรยาอยู่กับไหลดำ แต่ต่อมาไหลดำกลับมีบทบาทในด้านเครื่องเทศมากกว่าและค่อนข้างหายาก จึงเหลือใช้เพียงแค่ว่าไหลเหลืองเรื่อยมา อีกประการหนึ่ง ไหล เป็นพืชที่มีพิษต่อดับด้วย จึงต้องระมัดระวังในการใช้ทานเพื่อรักษาโรคหรือบำรุงร่างกายติดต่อกันเป็นเวลานานๆ ข้อสรุปในด้านความเป็นพิษนี้มีการทดลองในหนูมาแล้ว พบว่าตัวของหนูมีอาการเป็นพิษในระยะเวลา ๑ ปี หนูมีอัตราเติบโตที่ช้าลง แต่ไม่มีความผิดปกติในอวัยวะหรือเนื้อเยื่ออื่นๆ และหากเป็นคนที่มีความไวต่อพิษมาก น้ำมันไหลก็อาจก่อให้เกิดความระคายเคืองได้

วิธีการรักษา

๑. รักษาหอบหืด ด้วยการใช้น้ำเหง้าแห้ง ๕ ส่วน / ดิบลิ ๒ ส่วน / พริกไทย ๒ ส่วน / กานพลู ๑/๒ ส่วน / พิมเสน ๑/๒ ส่วน นำมาบดผสมรวมกัน ใช้ผงยา ๑ ช้อนชาชงกับน้ำร้อนแล้วรับประทาน หรือจะปั้นเป็นยาลูกกลอนด้วยการใช้น้ำผึ้งขนาดเท่าเม็ดพุทรา แล้วรับประทานครั้งละ ๒ ลูก โดยต้องรับประทานติดต่อกันเรื่อย ๆ จนกว่าอาการจะดีขึ้น (เหง้าแห้ง)
๒. ยารักษาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ก้องขึ้น ท้องเดิน ช่วยขับลมในลำไส้ ด้วยการใช้น้ำเหง้าแห้งนำมาบดเป็นผงแล้วรับประทานครั้งละ ๑ ช้อนชา ด้วยการนำมาชงกับน้ำร้อนและผสมเกลือด้วยเล็กน้อยแล้วนำมาดื่ม (เหง้าแห้ง)
๓. ยารักษาอาการปวดท้อง ท้องเสีย แก้บิด บิดเป็นมูกเลือด ด้วยการใช้น้ำสดประมาณ ๔-๕ แว่น นำมาตำให้ละเอียด แล้วคั้นเอาแต่น้ำ เติมน้ำเกลือครึ่งช้อนชาแล้วนำมารับประทาน หรือจะฝนกับน้ำปูนใสรับประทานก็ได้เช่นกัน (เหง้าสด)

๔. ยารักษาอาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำบวม ข้อเท้าแพลง ด้วยการใช้หัวไพลนำมาฝนแล้วทาบริเวณที่มีอาการฟกช้ำบวมหรือเคล็ดขัดยอก / หรือจะใช้เหง้าสด ๑ แฉ่ง นำมาฝานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วต้มรวมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เนื่องจากไพลจะมีน้ำมันหอมระเหย (เหง้าสด) ช่วยแก้อาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำบวม ข้อเท้าแพลง ด้วยการใช้เหง้า ๑ เหง้า นำมาตำคั้นเอาแต่น้ำมาทานวดบริเวณที่มีอาการ / หรือจะนำมาตำให้ละเอียดแล้วผสมกับเกลือเล็กน้อย นำมาห่อเป็นลูกประคบ แล้วอังไอน้ำให้ความร้อน นำมาใช้ประคบบริเวณที่มีอาการฟกช้ำบวมและบริเวณที่ปวดเมื่อย เข้า-เย็น จนกว่าจะหาย / หรือจะใช้ทำเป็นน้ำมันไพล ด้วยการใช้ไพลหนัก ๒ กิโลกรัม นำมาทอดในน้ำมันพืชร้อน ๆ ๑ กิโลกรัม ให้ทอดจนเหลืองแล้วเอาไพลออก และใส่گانพลูผงประมาณ ๔ ช้อนชา และทอดต่อไปด้วยไฟอ่อน ๆ ประมาณ ๑๐ นาที เสร็จแล้วนำมารองร่อนน้ำมันอุ่น ๆ และใส่การบูรลงไป ๔ ช้อนชา ใส่ภาชนะปิดให้มิดชิด ร่อนเย็นแล้วจึงเขย่าการบูรให้ละลาย แล้วนำน้ำมันไพลมาทาถูวันละ ๒ ครั้งเวลามีอาการปวด เข้า-เย็น (สูตรของคุณวิบูลย์ เข็มเฉลิม) (เหง้า, หัว)

๕. ยาสมานแผล ด้วยการใช้เหง้าสด ๑ แฉ่ง นำมาฝานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วต้มรวมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เนื่องจากไพลจะมีน้ำมันหอมระเหย (เหง้าสด)

๖. ยาแก้เล็บถอด ด้วยการใช้เหง้าสด ๑ แฉ่ง (ขนาดเท่าหัวแม่มือ) นำมาตำให้ละเอียดแล้วผสมกับเกลือและการบูรอย่างละครึ่งช้อนชา แล้วนำมาใช้พอกบริเวณที่เป็นหนอง โดยควรเปลี่ยนยาที่ใช้พอกวันละ ๑ ครั้ง (เหง้าสด)

บทที่ ๖

การแปรรูปพืชสมุนไพร(ไพล)

ไพลกับความงาม

๑. ไพลขัดผิว เหน้าสามารถนำมาใช้ทำเป็นแป้งไว้สำหรับขัดผิวได้ โดยจะช่วยทำให้ผิวดูผุดผ่อง ช่วยปกป้องผิวจากอนุมูลอิสระ ช่วยลดเลือนริ้วรอย จุดต่างดำและไม่ทำให้เกิดสิว ซึ่งวิธีการทำไพลขัดผิว ก็ให้นำเหง้าไพลมาหั่นแบบหยาบ ๆ ประมาณ ๔ ซ่อนโต๊ะ ใส่ลงในโถปั่น แล้วตามด้วยดินสอพอง ๓ ถ้วยตวง นำมาทุบให้พอแตกแล้วใส่ลงไปในเครื่องปั่นและปั่นจนละเอียดเป็นเนื้อเดียวกัน หลังจากนั้นให้เติมน้ำต้มสุก ๑ ถ้วยตวง และปั่นให้เข้ากันอีกครั้ง เมื่อได้ครีมเป็นเนื้อเดียวกันแล้วให้นำมาปั่นเป็นก้อนเล็ก ๆ แล้วนำไปตากแดดให้แห้งสนิทเก็บไว้ในขวด ก็จะได้แป้งไพลที่สามารถนำมาใช้ขัดผิวได้แล้ว ซึ่งวิธีการใช้ก็นำมาผสมกับน้ำเย็นแล้วนำมาพอกบริเวณผิวทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ นาทีแล้วค่อยล้างออก

๒. ไพลทาหน้าหรือการพอกหน้าด้วยไพล ด้วยการใส่แป้งไพลจำนวน ๒-๓ ก้อนนำมาผสมกับน้ำเย็นแล้วนำมาพอกหน้าก่อนเข้านอน ทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ นาทีแล้วล้างออก จะช่วยทำให้ผิวหนังนุ่มนวล ในสูตรสามารถเติมนมสดหรือโยเกิร์ตประมาณ ๒ ซ่อนชาลงไปด้วยก็ได้

ไพล กับสรรพคุณบำรุงผิว

แม้ "ไพล" จะถูกนำมาใช้รักษาอาการผดผื่นที่เกิดขึ้นกับกล้ามเนื้อหรือระบบทางเดินอาหารเสียมากกว่า แต่ไพลก็ยังมียาตรงที่ช่วยบำรุงผิวพรรณได้เช่นเดียวกัน อย่างที่บอกไปว่า ถ้านำไพลไปต้มน้ำอาบ ฤทธิ์จะช่วยบำรุงผิวพรรณได้ นั่นเพราะในไพลมีสารสำคัญคือ สารในกลุ่มเคอร์คิวมินอยด์ (curcuminoids) เหมือนกับที่พบในขมิ้น ซึ่งสารนี้มีคุณสมบัติช่วยบำรุงผิว ทำให้ผิวขาว ปกป้องผิวจากอนุมูลอิสระ และลดการอักเสบ

ตำรับยาจากไพล

ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ในบัญชียาหลักแห่งชาติ ปรากฏการใช้เหง้าไพลมาแปรรูปในยาหลายขนาน เช่น

- ยาประสะกานพลู นำไพลมาผสมร่วมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เช่น ดอกกานพลู เหง้าขิงแห้ง เพียนดำ เพียนขาว ฯลฯ ช่วยบรรเทาอาการปวดท้อง จุกเสียดแน่นเฟ้อจากอาหารไม่ย่อย เนื่องจากธาตุไม่ปกติ อยากรู้ก็ตามหญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้ไม่ควรใช้นี้
- ยาประสะไพล ประกอบด้วยเหง้าไพลผสมกับผิวมะกรูด การบูร ฯลฯ ใช้ในสตรีที่ระดูมาไม่สม่ำเสมอ หรือมาน้อยกว่าปกติ เพื่อช่วยขับระดูให้ออกมากขึ้น และขับน้ำคาวปลาในสตรีหลังคลอดบุตร แต่ไม่ควรใช้ในหญิงที่มีระดูมากกว่าปกติ หญิงตั้งครรภ์ หรือหญิงตกเลือดหลังคลอด
- ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ประกอบด้วยเหง้าไพล เหง้าขมิ้นอ้อย เหง้าข่า ผักเสี้ยนผี การบูร ผสมกับสมุนไพรอื่น ๆ ใช้บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา แต่ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และเด็ก
- ยาผสมเถาวัลย์เปรียง ประกอบด้วยเหง้าไพลผสมกับเถาวัลย์เปรียง และสมุนไพรอื่น ๆ มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย แต่ไม่ควรใช้กับหญิงตั้งครรภ์ รวมทั้งผู้มีแผลในกระเพาะอาหาร เพราะเถาวัลย์เปรียงมีกลไกออกฤทธิ์เช่นเดียวกับยาแก้ปวดในกลุ่มยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ และทำให้ระคายเคืองต่อกระเพาะอาหาร

วิธีใช้ไพลรักษาอาการต่าง ๆ

- สูตรน้ำมันไพล คนโบราณมีการนำไพลมาทอดเป็นน้ำมันไพลเพื่อใช้บรรเทาอาการปวดเมื่อย โดยมีส่วนประกอบคือ
 - หัวไพลสดหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ๒ ถ้วยตวง
 - น้ำมันมะพร้าว ๑ ถ้วยตวง
 - การบูร ๑ ซ่อนชา
 - ดอกกานพลู ๑ ซ่อนชา

ขั้นตอนวิธีทำน้ำมันไพล

- เทน้ำมันมะพร้าวลงกระทะแล้วยกขึ้นตั้งไฟ พอน้ำมันร้อนจัดให้ใส่ไพลที่หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ เติร์ยมไว้แล้วลงไปทอดในน้ำมัน

- ลดไฟลงให้ร้อนปานกลาง ทอดจนไฟลกรอบเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแก่ (ระวังไหม) จะได้น้ำมันเป็นสีเหลืองใส ช้อนเอาเนื้อไฟลออก

- จากนั้นตักานพลูให้ป่น นำลงทอดในน้ำมันต่อ และลดไฟให้เหลือไฟอ่อน ๆ เพื่อกันไม่ให้้ำมันที่อยู่ในกานพลูระเหยไป

- ทอดประมาณ ๑๐ นาที แล้วกรองด้วยผ้าขาวบาง พอน้ำมันอุ่นจึงผสมการบูรลงในน้ำมัน แล้วเทลงภาชนะที่สามารถปิดฝาได้สนิท เพื่อป้องกันการระเหย

- เมื่อน้ำมันเย็นดีแล้ว ให้เขย่าหรือใช้ช้อนคนจนเข้ากันดี แล้วแบ่งบรรจุขวดเล็กปิดฝาให้แน่น เพื่อนำไปใช้ต่อไป

วิธีใช้

- แก้วแผลซ้ำ ให้ทาน้ำมันเพียงบาง ๆ วันละ ๒ ครั้ง เข้า-เย็น (ก่อนทาน้ำมันควรทำความสะอาดแผลทุกครั้ง)

- แก้วเคล็ด-บวมซ้ำ ทาน้ำมันให้ทั่วบริเวณที่มีอาการ ใช้ฝ่ามือนวตเบา ๆ ควรทาน้ำมันสัก ๓-๔ ครั้งต่อวัน

- แก้วข้อบวมและเหน็บชา ควรทาน้ำมันให้โชก แล้วใช้ขวดใส่น้ำร้อนห่อด้วยผ้า ประคบบริเวณที่มีอาการวันละ ๒ ครั้ง เข้า-เย็น หรือเวลาที่มีอาการปวดชา

น้ำมันไฟล ของดีประจำบ้าน

ไฟล น้ำมันหอมระเหยในเหง้าไฟลนั้นมีสรรพคุณดั่งมหลายอย่าง แก้วงเวียนได้ แก้วงนอนได้ เคยถูกใช้เพื่อปรับความสมดุลในด้านจิตใจมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน หมอยาสุนทรียะมักใช้ไฟลเป็นส่วนผสมในการอบตัวให้คนวิกลจริต เพราะน้ำมันหอมระเหยนั้นจะช่วยให้จิตใจสงบลงได้ ถึงขนาดที่มีความเชื่อว่าไฟลนั้นใช้ไล่ผีได้เลยทีเดียว คาดว่าคงเป็นผู้ป่วยที่มีจิตไม่ปกติในสมัยก่อนนั่นเอง

รูปแบบของการดึงเอาน้ำมันหอมระเหยจาก ไฟล มาใช้ประโยชน์ ที่นิยมมากที่สุดคือการทำ “ น้ำมันไฟล ” หลายคนคงเคยได้เห็นบรรดาขวดแก้วขนาดเล็กที่บรรจุน้ำสีเหลืองนวล กลิ่นหอมเฉพาะตัว ใช้ถูตามตัว ใช้สูดดมและทาถูตรงกระหม่อม ก็เรียกได้ว่าเป็นน้ำมันสารพัดประโยชน์เลยทีเดียว หากพกซ้าก็ใช้น้ำมันทาบางๆ สักวันละ ๒ ครั้ง ไม่นานก็จะดีขึ้น ถ้ามีอาการบวมก็ทาน้ำมันบางๆ เช่นกันแต่ควรนวตคลึงไปด้วย แม้แต่เหน็บชาก็ยังใช้ได้ โดยเอาน้ำมันไฟลหยดใส่ผ้าที่ห่อเป็นก้อน จากนั้นนำมานวตประคบตรงที่เป็นเหน็บ โรงพยาบาลศูนย์เจ้าพระยาอภัยภูเบศร ใช้น้ำมันไฟลเป็นน้ำมันพื้นฐานในการผลิตน้ำมันชนิดอื่นๆ ตลอดจนครีมแก้อาการต่างๆ ด้วย

น้ำมันไฟล

แม้ว่าจะต้องใช้เวลาในการทำพอสมควร แต่จากสรรพคุณของไฟล ทั้งหมดก็ถือว่าคุ้มค่าอย่างที่สุด เพราะเราทำเองย่อมได้น้ำมันไฟลที่มีคุณภาพคับแก้ว คือใส่ส่วนผสมแบบหนักเครื่องได้ แถมต้นทุนที่เป็นเม็ดเงินก็ถูก ยิ่งถ้าในครัวเรือนมีสมาชิกมาก ทำสักหนแล้วแจกจ่ายกันไว้ใช้ก็ยิ่งดี

ส่วนผสมน้ำมันไฟล

๑. เหง้าไฟลสดผ่านแวน ๒ แก้ว

๒. น้ำมันมะพร้าว ๑ แก้ว

๓. การบูร ๑ ช้อนชา

๔. ดอกกานพลู ๑ ช้อนชา

หากต้องการทำปริมาณที่มากกว่านี้ ก็ใช้วิธีการเทียบสัดส่วนเอาได้เลย

ข้อควรระวังในการใช้ไฟล

แม้การทดสอบพิษในห้องทดลองจะไม่พบอาการเป็นพิษเมื่อใช้ไฟลในขนาดที่ใช้รักษาปกติ แต่ก็มีคำแนะนำว่า ไม่ควรรับประทานไฟลในปริมาณมากหรือใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน เพราะจะไปสะสมในตับทำให้เป็นพิษต่อตับได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นไฟลหรือสมุนไพรชนิดไหน หากจะนำมารับประทานควรศึกษาวิธีใช้อย่างรอบคอบเสียก่อน หรือหากมีอาการป่วยและโรคประจำตัว ควรปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบันก่อนเพื่อความปลอดภัย

ผลิตภัณฑ์ยาจากสมุนไพรที่ชุมชนสามารถผลิตเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

ยาจากสมุนไพรที่ชุมชนมีศักยภาพ และสามารถผลิตได้ในปัจจุบัน จำแนก ตามลักษณะการผลิตเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ยาสมุนไพรหมายถึง ชิ้นส่วน ของพืช สัตว์ หรือแร่ธาตุ ที่นำมาใช้เป็นยา ที่ยังไม่ได้ผสมปรุง หรือแปรรูป เช่น สมุนไพรอบแห้ง หรือสมุนไพรบดหยาบที่ยังคงเป็น สภาพเดิม

๒. ยาจากสมุนไพรสูตร (ตัวยา) เดี่ยว หมายถึง ยาที่ผลิตจากสมุนไพรเพียง ๑ ชนิด ที่นำมาแปรรูปทำเป็นยาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาขง ยาแคปซูล ยา น้ำมัน ยาขี้ผึ้ง ยาครีม เป็นต้น

๓. ยาจากสมุนไพรสูตร (ตำรับ) ผสมหมายถึง ยาที่ผลิตจากสมุนไพรมากกว่า ๑ ชนิดขึ้นไป นำมาผสมรวมกันและแปรรูปทำเป็นยาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาแคปซูล ยา น้ำมัน ยาขี้ผึ้ง ยาครีม เป็นต้น

ลูกประคบสมุนไพร

ลูกประคบสมุนไพรเป็นภูมิปัญญาไทยที่นำสมุนไพรนานาชนิดห่อรวมกันโดยมี สมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบหลักคือไพล ขมิ้น ตะไคร้ มะกรูด การบูร ฯลฯ ประเพณีไทยแต่เดิมนั้นลูกประคบสมุนไพรนิยมใช้สตรีหลังคลอดโดยจะอาบน้ำต้มสมุนไพรเพื่อชำระล้างร่างกายให้สะอาดประคบด้วยลูกประคบสมุนไพรทาตัวด้วยไพลและขมิ้นเพื่อช่วยรักษาอาการอักเสบที่ผิวหนังและบำรุงผิวพรรณจากนั้นจะเข้าสู่การอยู่ไฟเป็นความเชื่อที่จะช่วยให้คุณแม่มีสุขภาพแข็งแรงสร้างความอบอุ่น ให้กับร่างกาย กระตุ้นการหดตัวของมดลูก ช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็ว ปัจจุบันนิยมใช้เพื่อสุขภาพและความงามเป็นสินค้ามีมาตรฐานได้รับการยอมรับ และส่งออกไปจำหน่ายในหลายประเทศทั่วโลก

ขั้นตอนการเตรียมสมุนไพรแห้ง : สูตรประคบเพื่อสุขภาพ (๒๕๐ กรัม)

ส่วนผสม

๑. ไพล	๘๐	กรัม
๒. ผิว/ใบมะกรูด	๓๐	กรัม
๓. ใบมะขาม	๒๐	กรัม
๔. ขมิ้นชัน	๕๐	กรัม
๕. ตะไคร้บ้าน	๓๐	กรัม
๖. พิมเสน	๕	กรัม
๗. การบูร	๒๐	กรัม
๘. เกลือ	๑๕	กรัม

วัสดุอุปกรณ์

๑. ผ้าดิบ ขนาด ๔๐ x ๔๐ ซม.
๒. เชือกฝ้าย สำหรับมัดและตกแต่ง
๓. เครื่องชั่ง
๔. ชามใหญ่ สำหรับคลุกเค้าสมุนไพร
๕. กรรไกร

ไพล..

บรรเทาอาการบวม
ฟกช้ำ
เคล็ดขัดยอก

การปลูกประคบสมุนไพร

๑. เตรียมสมุนไพรให้พร้อมก่อนทำการปลูก
๒. นำสมุนไพรแต่ละชนิดมาชั่งน้ำหนักตามสูตรที่กำหนด
๓. นำส่วนประกอบทั้งหมดมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน
๔. นำมาทดสอบน้ำหนักอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปห่อ

การห่อลูกประคบสมุนไพร

๑. เริ่มต้นด้วยการจับมูมผ้า ๒ มูมขึ้นมาทบกันโดยการจับที่ละมูมจนครบทั้ง ๔ มูม มาทบกัน
๒. จากนั้นจะเกิดมูมผ้าอีก ๔ มูม ให้รวบมูมผ้าเข้ามาที่ละข้าง จนครบทั้ง ๔ มูม
๓. แต่งชายให้เรียบร้อยซ้อนกันเป็นชายเดียวจากนั้นจัดแต่งปลูกประคบให้เป็นรูปทรงกลมที่สวยงาม
๔. จากนั้นให้นำเชือกมาพันครึ่งร้อยเป็นห่วงให้ชายทั้งสองข้างเท่ากัน จากนั้นพันทบกันสองรอบแล้วผูกให้แน่นด้วยเงื่อนตายหนึ่งรอบก็จะทำให้เหลือปลายผ้าที่เท่ากันทั้งสองด้าน จากนั้นจึงค่อย ๆ จัดระเบียบปลายผ้าในส่วนที่จะใช้ทำเป็นด้ามจับ

๕. หลังจากที่เราจัดแต่งและซ้อนชายผ้าเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้พันครึ่งลงมา ประมาณ ๒ นิ้วครึ่งเพื่อทำด้ามจับเสร็จแล้วใช้ปลายเชือกเส้นเดิมมาพันทบกันอีกสองรอบแล้วผูกให้แน่นอีกครั้งโดยการผูกแบบเงื่อนตายจากนั้นให้ซ่อนปลายเชือกไว้ในซอกผ้าตรงรอยพับที่เป็นด้ามจับ

๖. เพื่อให้ลูกประคบมีความแข็งแรงสวยงาม คงทนให้นำเชือกป่านผูกแน่น อีกครั้งโดยการผูกแบบเงื่อนตายให้ปลายด้ามหนึ่งมีความยาวประมาณ ๒ นิ้วครึ่ง เสร็จแล้วให้ยกขึ้นแนบกับด้ามจับใช้ปลายเชือกส่วนที่ยาวกว่าค่อยๆ พันขึ้นมาโดยการใช้นิ้วแนบกดเชือกให้แน่นการทำเช่นนี้จะทำให้เชือกเรียงกันดูสวยงามเป็นระเบียบ เมื่อพันจนสุดปลายเชือกแล้วให้ผูกเงื่อนตายไว้กับปลายเชือกเส้นที่แนบไว้กับด้ามจับในตอนแรก

๗. จากนั้นซ่อนปลายไว้ที่ตรงซอกผ้าที่เป็นด้ามจับเพียงเท่านี้ก็จะได้ลูกประคบที่สวยงามพร้อมใช้งาน

สรรพคุณ : ใช้ประคบเพื่อสุขภาพและความงามจะช่วยให้ผ่อนคลายบรรเทาอาการปวดเมื่อยทำให้เลือดไหลเวียนดี ผิวพรรณสดใส หายใจสะดวก

ต้นทุนการผลิตลูกประคบสมุนไพร

- ลูกประคบสมุนไพรน้ำหนัก ๒๕๐ กรัม ต้นทุนต่อลูก ๓๘.๓๕ บาท ราคาขาย ลูกประคบสมุนไพร ลูกละ ๕๐ - ๘๐ บาท

การจำหน่าย

- ราคา ผลผลิตโพลสด ราคา กิโลกรัมละ ๖- ๑๐ บาท ถ้าขายปลีกราคา กิโลกรัมละ ๒๐ - ๓๐ บาท

บทที่ ๗

พืชสมุนไพร (ไพล)จังหวัดสระแก้ว

ประมาณการผลิตไพลในจังหวัดสระแก้ว

ไพลในจังหวัดสระแก้วเป็นพันธุ์ไพลพื้นเมือง เมื่อนำมาพิสูจน์เอกลักษณ์ทางพฤกษศาสตร์พบว่ามีชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Zingiber montanum* มีพื้นที่ปลูกกระจายอยู่ทั้งจังหวัดโดยจะมีการปลูกในปริมาณมากในเขตพื้นที่อำเภอคลองหาด วังน้ำเย็น และอำเภอเมืองสระแก้ว ซึ่งมาตรฐานการเกษตรที่ใช้เป็นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GOOD AGRICULTURAL PRACTICES)

ตารางที่ ๑ ชนิดและแหล่งที่มาของตัวอย่างพืชสกุล *Zingibe*

ลำดับ	หมายเลข	ชื่อวิทยาศาสตร์	กลุ่ม	ภาค	แหล่งที่มา (อำเภอ/จังหวัด)
๑๙	SB๒๒	<i>Z.montanum</i>	Zingiber	ตะวันออก	สระแก้ว

จากการประมาณการพื้นที่การปลูกและผลผลิตที่เกิดขึ้นในจังหวัดสระแก้ว ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๓ ดังนี้

รายการ	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
พื้นที่การปลูก (ไร่)	๖๐	๗๐	๗๐
ผลผลิตสด (ตัน)	๒๐	๓๐	๑๘๐*
ผลผลิตแห้ง (กก.)	๑,๐๐๐	๑,๕๐๐	๑๐,๐๐๐
น้ำมันไพลกลั่น (ลิตร)	๗๐	๑๐๐	๕๐๐

* ไพลใช้เวลาในการปลูกต่อ ๑ รอบการเก็บเกี่ยวประมาณ ๑๘-๒๒ เดือน

ข้อมูลด้านสาระสำคัญของไพลในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ดังนี้

ตารางที่ ๒ เปอร์เซ็นต์ปริมาณน้ำมันหอมระเหยจากไพล (*Z.montanum*) ทั้ง ๓๔ ตัวอย่าง

ภาค	หมายเลข	น้ำมันหอมระเหย (%v/w)	ภาค	หมายเลข	น้ำมันหอมระเหย (%v/w)
ตะวันออก	SB๒	๐.๘๐๐ ^{e-j} ± ๐.๒๑๘	ตะวันออก	SB๒๒	๐.๘๐๐ ^{g-k} ± ๐.๐๐๐

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ยของเปอร์เซ็นต์ terpinen-๔-ol, DMPBD และ sabinene จากน้ำมันหอมระเหยของไพลของทั้ง ๓๔ ตัวอย่าง

ภาค	หมายเลข	พื้นที่ได้กราฟ(%)		
		terpinen-๔-ol	DMPBD	sabinene
ตะวันออก	SB๒๒	๙.๖๑±๓.๘๓	๒๕.๕๓±๑๑.๘๕	๔๖.๗๑±๑๒.๗๗
	SB๕๙	๑๕.๒๗±๐.๐๐	๓๑.๕๖±๐.๐๐	๒๑.๑๗±๐.๐๐

ตารางที่ ๔ เปอร์เซ็นต์ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระของสารสกัดจากไพล (*Z.montanum*) ทั้ง ๓๔ ตัวอย่าง

ภาค	หมายเลข	ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ของสารสกัด(%)	ภาค	หมายเลข	ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ของสารสกัด(%)
ตะวันออก	SB๒	๖๘.๘๕ ^{b-h} ± ๑๕.๘๓	ตะวันออก	SB๒๒	๘๖.๙๙๐ ^{fgh} ± ๑๒.๓๐

จังหวัดสระแก้วมีกลุ่มที่ปลูกพืชสมุนไพรแบบจริงจัง อยู่ ๒ กลุ่ม คือ

๑. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายทั้งในท้องถิ่นคือ การขึ้นทะเบียนสินค้า กับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่เถื่อนและขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระแก้ว(อ.ย.) และรับการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องตามกำหนดของหน่วยงานและ พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว

กลไกหรือขบวนการขับเคลื่อนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม๐๕

ใช้ขบวนการของชุมชนและความเป็นกลุ่มองค์กรที่ร่วมกันก่อตั้งและทำกิจกรรมตามเงื่อนไขของสังคมวัฒนธรรมหรือความสัมพันธ์ในชุมชน ได้แก่ ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร เป็นพื้นฐาน โดยที่กลไกหลักในการขับเคลื่อนและสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

๑. กลไกทางด้านตลาด

กลไกทางการตลาด เป็นกลไกที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มแปรรูปและกลุ่มผู้ผลิตจากชุมชน หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว การผลิตพืชสมุนไพรและแปรรูปสมุนไพรมีโรงพยาบาลวังน้ำเย็นเป็นตลาดรับซื้อและสามารถส่งผลผลิตได้ตลอดทั้งปีโดยการจัดการระบบการผลิต และการตลาดที่สอดคล้องกัน เป็นแผนจัดการเวลาที่สามารถทำให้กลุ่มปลูกและผู้แปรรูปสามารถส่งตลาดได้ตามกำหนด

๒. กลไกทางด้านกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปสมุนไพร

กลุ่มผู้ผลิตและผู้แปรรูป ทำหน้าที่ผลิตสมุนไพรและแปรรูปสมุนไพรส่งให้กับโรงพยาบาลวังน้ำเย็นและเอกชนที่นำสมุนไพรไปใช้ประกอบตำรับยา เป็นกิจกรรมที่ผู้ผลิตและกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปฯ ได้ทำหน้าที่สอดคล้องกันเป็นระบบสายพานจนถึงตลาดรับซื้อ

๓. สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

เป็นผู้สร้างและผลักดันให้เกิดกลุ่มแปรรูปสมุนไพร นั่นคือ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ทับทิมสยาม ๐๕ เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนทั้งการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ของสมุนไพร การแปรรูปและการศึกษาวิจัยพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งจัดหาตลาดให้กับกลุ่มแปรรูปสมุนไพรที่สำคัญสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ฯ เป็นเสมือนองค์กรที่ประกันคุณภาพสมุนไพรให้กับกลุ่มนี้ด้วย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ เป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อสร้างอาชีพเสริมในการปลูกสมุนไพรและแปรรูปสมุนไพร ที่ผ่านการวิจัยพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรของ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างและให้โอกาสชุมชนในพื้นที่รอยต่อชายแดนประเทศ เพื่อนบ้านให้สามารถดำรงชีพได้มั่นคงและยั่งยืน พืชสมุนไพรที่วิสาหกิจชุมชนฯ ผลิตและแปรรูปขาย ดังนี้

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
๑	ขมิ้นชัน	เหง้า	เหง้าสด เป็นท่อนมี แฉ่ง แขนงแตกออกมา เปลือกสีน้ำตาลเข้ม เนื้อในสีเหลืองเข้ม จนถึงส้ม มีกลิ่นหอม เฉพาะตัวของขมิ้น	แก้ไข้เพื่อดี คลั่งเพื่อ แก้ไข้เรื้อรัง ผอม เหลือง แก้โรคผิวหนัง แก้เสมหะ แก้ ท้องร่วง สมานแผล รักษาแผลใน กระเพาะแก้อาตุ พิการ ขับกลิ่นและ สกปรกในร่างกาย	

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
๒	ไพล	เหง้า	เปลือกหุ้มสีน้ำตาลถึงน้ำตาลแก่ เนื้อในสีเหลือง มีกลิ่นเฉพาะตัวของไพล	ใช้เป็นยาแก้ท้องขึ้น ท้องอืดเฟ้อ ช่วยขับลม รักษาโรคหืดหอบ ลด ใช้ แก้อาการปวดเมื่อย และครั่นเนื้อครั่นตัว ช่วยรักษาข้อเคล็ดหรือข้อเท้าแพลง	
๓	ตะไคร้	ทั้งต้น	ลำต้นรูปทรงกระบอก แข็งเกลี้ยง เหง้าใต้ดินมีกลิ่นเฉพาะ ใบรูปขอบขนานแคบ สีขาวนวลหรือขาวปนม่วง แผ่นใบสากและคม	ขับลม แก้ทางเดินปัสสาวะ แก้หืด แก้ท้องบวมธาตุ ขับเหงื่อและบำรุงไฟธาตุ แก้กระษัยแก่นิว ดับกลิ่นคาวปลา	
๔	เพชรสังฆาต	ทั้งต้น	เถาเรียบ อวบน้ำ เถาอ่อนรูปสี่เหลี่ยมแบน ครีบ เป็นข้อๆต่อกัน เห็นข้อปล้องชัดเจน ลักษณะเป็นปล้องๆ ตรงข้อจะเล็กรัดตัวลง บาง ข้ออาจมีรากออกมาด้วย มีมือเกาะ ออกตรงข้อต่อตรงข้ามกับใบ ตามข้อมียางขาว	แก้โรคลักปิดลักเปิด แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้กระดุกแตกหัก ขับลมในลำไส้ แก่ริดสีดวงทวารทั้งชนิดกลีบมะเฟืองและเดือยไก่ แต่ทำให้คันปาก คอ	
๕	รางจืด	เถา, ใบ, ราก	ใบสลาดสีเขียวเข้ม ออกตรงข้ามรูปไข่หรือวงรีโคนใบมนหรือรูตัดขอบใบค่อนข้างเหลี่ยม ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม แผ่นใบหนาแน่นมาที่โคน และปลายของต้นใบเล็กน้อยและมักบิดงอ	ช่วยแก้ร้อนในกระหายน้ำ ช่วยถอนพิษยาฆ่าแมลง เป็นยาถอนพิษไข้ และนิยมใช้เป็นยาพอก รักษาบาดแผล น้ำร้อนลวก และไฟไหม้	
๖	กระเจี๊ยบ	ดอก	กลีบเลี้ยงสีแดง ลักษณะฉ่ำน้ำ มีรสเปรี้ยว	แก้ร้อนในกระหายน้ำ ช่วย ลดไขมันในเส้นเลือด ลดความเหนียวข้นของเลือด และช่วยขับปัสสาวะ	

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
๗	มะขาม	ใบ	ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูป ขอบขนานใบมีสีเขียว เข้มไม่มีสีเหลือง เมื่อขมิบมีรสออกเปรี้ยว	ขับเสมหะในลำไส้ ฟอกโลหิต ขับลมและ เลือดในลำไส้ แก้บิด แก้ไอ ต้มเอาน้ำโกรก ศีรษะเด็กในตอนเช้า แก้หวัดคัดจมูก	
๘	หนาด	ใบ	ใบเดี่ยวสีเขียวอ่อนถึง เข้มเรียงสลับ รูปวงรี แกมขอบขนานผิวใบ ทั้งสองด้านมีขน ละเอียดหนาแน่น คล้ายเส้น ไหม มีกลิ่นหอม ปลาย ใบและโคนใบแหลม ขอบใบหยักแบบซี่ฟัน หรือฟันเลื่อยต้นใบมี รยางค์ 2-3 อัน ใบ และปลายใบแหลม ขอบใบเรียบหรือคลื่น เล็กน้อย มีรสขม	แก้อาการเกร็งของ กล้ามเนื้อ ห้ามเลือด เจริญอาหาร แก้อาการไอ ขับเสมหะ เป็นยา บำรุงหลังคลอด ขับ เหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้ ปวดท้อง ขับลมในไส้ แก้ธาตุพิการ แก้มุตกิต แก้เหน็บชาแก้ริดสีดวง จมูก บำรุงผิวหนังให้ ชุ่มชื้นอีกเสบ ลดความ ดัน * ไม่ควรใช้ติดต่อกัน นานเกินไปเนื่องจาก จะทำลายเชื้อจุลินทรีย์ ที่มีประโยชน์ใน กระเพาะอาหารมาก ไป	
๙	มะกรูด	ผล	ผลสีเขียวแก่ เป็น รูปทรงหรือรูปไข่ โคน ผลเรียงเป็นจุกมีผิว ขรุขระ มีต่อมน้ำมัน ผลอ่อนสีเขียวแก่ มีรส เปรี้ยวเมื่อดมจะพบ กลิ่นเฉพาะ ตัวของ มะกรูด เนื้อในมีสีขาว นวล มีจุดเล็กๆซึ่งเป็น ขันหรือ น้ำมันหอม ระเหย กลิ่นหอม เฉพาะ	กัตเสมหะในคอ แก้ น้ำลายเหนียว กัตเถา ดานในท้อง แก้อาการ เสียว ฟอกโลหิตระดู ขับระดู ขับลมในลำไส้ เอาใส่อกใส่มหาหิงค์ แทนสมุนไพรให้เกรียม บดกวาดปากลิ้นเด็ก อ่อน ขับไข้ ขับลม แก้ปวดท้อง ผึ่งไฟให้ สุกผ่าครึ่งลูก เอาดู ฟอกสระผมทำให้ผม ตกต่ำเป็นเงางาม นุ่ม สลวย แก้อันตรัสระ แก้ว รังแค ขับลมในลำไส้	

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
๑๐	ว่านชักมดลูก	เหง้า	เหง้า/หัวรูปไข่สั้นมาก ภายในสีน้ำตาลอ่อน ถึงขาวมีกลิ่นเฉพาะตัว	ขับระดู ขับผายลม ชักมดลูกให้เข้าอุ้ง มดลูกพิการแก้ปวด มดลูก แก้ประจำเดือน มาไม่ปกติ แก้ธาตุ พิการอาหารไม่ย่อยแก้ ไส้เลื่อน ปรงยาแก้กรด กระเพาะอาหารลำไส้ แก้โรคมะเร็ง และฝี ภายในต่างๆ	
๑๑	ส้มป่อย	ใบ	ใบประกอบแบบขนนก สองชั้น เรียงสลับ ช่อ ใบย่อย ๕-๑๐ คู่ กับ ใบย่อย ๑๐-๓๕ คู่ต่อ ช่อ ใบย่อยรูปขอบ ขนานขนาดเล็ก ออก เรียงตรงข้ามปลายใบ มนหรือแหลม ที่ปลาย ใบเป็นติ่งหนามแหลม อ่อนโค้ง	ต้มดื่มแก้ถ่ายเสมหะ ถ่ายระดูขาว ลำไส้เมือก มันในลำไส้ แก้บิด พอกโลหิตระดู แก้โรค ตา ตำประคบให้เส้น อ่อน	
๑๒	เสลดพังพอน	ทั้งต้น	ใบเดี่ยวออกเรียง ตรงกันข้ามรูปขอบ ขนาน โคนใบมนปลาย ใบแหลม	แก้พิษงู พิษแมลงสัตว์ กัดต่อย แก้ริ้ว งูสวัด แก้บิด ถอนพิษไข้ ตำ กับดินประสิวผสมสุรา คั้นเอาน้ำดื่ม และเอา กากพอก แก้พิษงูทุก ชนิด	
๑๓	หญ้าดอกขาว	ทั้งต้น	ลำต้นตรงเป็นสัน มีขน ตัดเป็นชิ้น ใบเป็นใบ เดี่ยว ออกเรียงสลับ เป็นรูปไข่กลับหรือรูป ใบหอกแกมขอบขนาน คล้ายต้นพริกมีขน ละเอียดทั้งสองด้าน	ลดไข้ แก้ไอ ดีซ่าน แก้ ตับอักเสบเฉียบพลัน แก้ปัสสาวะรดที่นอน แก้ท้องร่วง คั้นเอาน้ำ ดื่มกระตุ้นให้เจ็บท้อง คลอด ขับระดู ขับระดู แก้ปวดท้อง ท้องขึ้น ท้องอืดท้องเฟ้อ	
๑๔	ชุมเห็ดเทศ	ใบ	ใบย่อยรูปขอบขนาน แกมรูปรี โคนใบมน ขอบใบเรียบปลายบ มนหรือเว้าเล็กน้อย	แก้กลากเกลื้อน เป็น ยาระบายและสมาน ธาตุ	

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
๑๕	อินทนิลน้ำ	ใบ	ใบเพสลาดสีเขียวเข้ม ทรงใบรูปขอบขนาน ใบค่อนข้างหนาเกลี้ยง เป็นมันทั้งสองด้าน โคน ใบมนหรือเอียงกัน เล็กน้อย ปลายใบเรียว และเป็นติ่งแหลม เส้น ใบเป็นแขนง ๙-๑๗ คู่ ขอบใบเรียบหรือเป็น คลื่นเล็กน้อย	ใบต้มน้ำดื่มแก้ โรคเบาหวาน ขับ ปัสสาวะ	
๑๖	หญ้าหนวดแมว	ทั้งต้น	ใบเดี่ยวแตกออกเรียง ตรงกันข้าม มีรูปไข่ หรือรูปข้าวหลามตัด ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบหยักเป็นฟัน เลื่อยห่าง โคนใบมี ขอบเรียบก้านใบมีขน	แก้กระษัย ไตพิการ ขับนิ่วแก้หนองใน ลด น้ำตาลในเลือด ลด ความดันเลือด ขับล้าง พิษในระบบทางเดิน ปัสสาวะ ไต และตับ	
๑๗	บอระเพ็ด	เถา	เถากลมขรุขระไม่เรียบ เป็นปุ่ม เปลือกของ เถาบางลอกออกได้ เป็นปุ่มกระจายไปทั่ว เป็นเถาคล้ายเยื่อ กระดาษ มียางขาวใส เถามีรสขมจัด สีเทา แกมเหลือง	แก้พิษฝีดาษ แก้ไข้ เหนือไข้พิษฝีดาษโรค แทรกซ้อนของไข้ ทรพิษ แก้ไข้ทุกชนิด แก้ร้อนในกระหายน้ำ ทำให้เลือดเย็น แก้ สะอึกบำรุงกำลัง บำรุง น้ำดี บำรุงธาตุไฟ เจริญอาหาร	
๑๘	ทองพันชั่ง	ทั้งต้น (ทั้ง ๕)	กิ่งอ่อนมักเป็นสีเหลือง ใบเดี่ยวมีสีเขียวหรือ เขียวอมเหลือง ออกเป็นคู่ๆเรียงตรง ข้าม มีรูปไข่หรือรูป วงรีขอบใบเรียบ และ ปลายใบเรียบ	ดับพิษไข้ รักษาโรค ผิวหนัง แก้กิดสีดวง ทวาร แก้ไอเป็นเลือด ฆ่าพยาธิ กลาก เกลื้อน แก้มะเร็ง	
๑๙	ดีปลี	ผล	ผลสดอัดกันแน่นบน ช่อ ปลายมนผิวผล เรียบ ผลย่อยขนาด เล็กติดเป็นแท่ง ผลมี รสเผ็ดร้อนสีเขียว สุก มีสีน้ำตาลแกมแดง	ผล มักเรียกว่า ดอก ดีปลี ช่วยแก้อาการ อักเสบ แก้ปวด กล้ามเนื้อ ช่วยขับ พยาธิ รวมทั้งขับระดู ทำให้แห้ง ขับน้ำดี	

ลำดับ	ชนิด	ส่วนที่ใช้	คุณภาพ		ภาพประกอบ
			ลักษณะทั่วไป	สรรพคุณทางยา	
			เม็ดเล็กกลมและแข็ง	แก้อาการลมบ้าหมู ไปจนถึงแก้อาการนอนไม่หลับ แก้หลอดลมอักเสบช่วยให้เจริญอาหาร แก้กุดทะราด แก้เป็นลมวิงเวียน แก่ริดสีดวงทวาร ตลอดจนแก้หืดไอ ช่วยขับลมในลำไส้ แก้อาการท้องร่วง และแก้ปฏิวาตพิการ ให้รสเผ็ด ร้อนขม	
๒๐	ขลุ่	ใบ	ใบเดี่ยว ออกใบสลับ รูปไข่กลับปลายมน ปลายมีขนาดใหญ่กว่าโคน ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย รอบๆมีขนยาวปกคลุมก้านใบสั้นมาก เนื้อใบค่อนข้างแข็งและเปราะ แผ่นใบเรียบเป็นมัน ใบมีกลิ่นฉุน	แก้ริดสีดวงทวาร แก้กระษัย ขับนิ่ว ขับปัสสาวะ เป็นยาอายุวัฒนะ สมานภายในและภายนอก แก้ไข้ขับเหงื่อ	
๒๑	ฟ้าทะลายโจร	ทั้งต้น	กิ่งก้านเป็นสี่เหลี่ยม ใบเป็นใบเดี่ยวมีสีเขียวเข้ม ออกเรียงตรงข้ามกัน รูปคล้ายใบหอก โคนใบและปลายใบแหลมขอบใบเรียบ หรือคลื่นเล็กน้อย มีรสขม	แก้ไข้ แก้หวัด แก่ต่อม ทอลซิลอักเสบ แก่บิด แก่ท้องเดิน ใช้แทนยาปฏิชีวนะ ต้มกับเบญจมาศสวนดื่มแก้ไส้ติ่งอักเสบ ลดความดัน *ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกินไปเนื่องจากฟ้าทะลายโจร จะทำลายจุลชีพที่มีประโยชน์ในกระเพาะอาหารมากไป	

มีพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรสาธิต ๙๔ ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ทับทิมสยาม ๐๕ ในการจัดทำแปลงสาธิตก็ได้จ้างชาวบ้านทำหน้าที่ปลูกและดูแลรักษาแปลงสมุนไพร ชนิดต่างๆ ที่ทางสถาบันฯ ได้ทำการวิจัยสายพันธุ์ และเรียนรู้เรื่องการแปรรูปโดยเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ดูแลและฝึกอบรมให้ เพื่อลดภาระ ค่าใช้จ่ายและจัดการรายได้ให้กับผู้ปลูกสมุนไพร

จาก “ลูกจ้างมาเป็นผู้ผลิตและแปรรูป” ในปี ๒๕๕๐ ผู้ดูแลและลูกจ้างได้คิดกันว่า เพื่อสร้างความรับผิดชอบให้กับสมาชิก และใครปลูกมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย และเป็นการกระตุ้นการผลิตเพื่อให้พอกับการส่งตลาด จึงตั้งกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพรและกลุ่มแปรรูปสมุนไพร และจดทะเบียนเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๕๕ วิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ มีสมาชิก ๒๙ คน และระดมทุนครั้งแรก ๒๐,๐๐๐ บาท

วิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ เป็นองค์การที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตร อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว มีรูปแบบของการประกอบการและรูปสมุนไพร และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในการประกอบการขององค์กรประสบความสำเร็จ ที่พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

การตลาด

วิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ ได้มีตลาดที่เป็นตลาดถาวรกับโรงพยาบาลวังน้ำเย็น เป็นตลาดหลัก และพืชสมุนไพรบางชนิดกับร้านขายยาแผนไทยในกรุงเทพฯ เหตุผลที่ไม่ขยายตลาดให้กว้างขวาง เพราะการผลิตที่ยังไม่เพียงพอให้กับตลาดที่มีอยู่ในขณะนี้

กระบวนการผลิตและการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕

กระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ โดยสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้มอบพื้นที่ที่จะปลูกสมุนไพรจำนวน ๔๐ ไร่ แบ่งให้สมาชิกประมาณ ๑ ไร่ต่อคน แต่ละคนปลูกในพื้นที่ของตนเอง มีสมาชิกผู้ปลูกสมุนไพร ๕๐ คน (ครัวเรือน) ใช้หลัก “รวมกลุ่มกัน แยกกันทำ รวมกันขาย” จึงไม่มีปัญหาในการจัดการ ใครปลูกมากหรือขยันมากก็ได้มาก ขยันน้อยก็ได้น้อย เป็นการสร้างความชอบธรรมในรายได้และผลผลิต โดยวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรฯ เป็นผู้รับซื้อและแปรรูป และทำการตลาด

การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรฯ

องค์กรนี้เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นภายใต้การสนับสนุนของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ซึ่งทำหน้าที่วิจัยสายพันธุ์พืชสมุนไพร และคัดเลือกสมุนไพรชนิดต่างๆ มาสนับสนุนให้สมาชิกได้ปลูก และนำมาแปรรูปพื้นฐาน เพื่อส่งต่อไปกับโรงพยาบาลวังน้ำเย็น และเอกชนที่ต้องการสมุนไพร ในการแปรรูปจึงใช้เทคโนโลยีพื้นฐานไม่สลับซับซ้อน ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเรียนรู้และใช้อย่างปลอดภัยดังนี้

๑. เครื่องชั่งน้ำหนัก
๒. เครื่องสับใช้คนสับด้วยมือได้
๓. เครื่องหั่น
๔. เครื่องอบสมุนไพร

เทคโนโลยีดังกล่าวเป็นของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ที่ให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรม แปรรูปสมุนไพรโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทำให้องค์กรนี้ได้ดำเนินกิจกรรมสนองศูนย์เรียนรู้และ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ในการวิจัยสายพันธุ์พืชสมุนไพรและการแปรรูปที่ทำให้วิสาหกิจแปรรูปโดยเฉพาะสมาชิกตลอดจนกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพรได้ประโยชน์ส่งต่อการสร้างรายได้เสริมและคุณภาพชีวิตของสมาชิก

ด้านการตลาด ขององค์กรนี้ จุดเน้นและถือว่าเป็นจุดเด่น ที่วิสาหกิจชุมชนมีได้แก่ตลาดในท้องถิ่น คือ โรงพยาบาลวังน้ำเย็นเป็นหลัก ในการส่งผลิตภัณฑ์อบแห้ง และผลิตน้ำมันกลั่นสมุนไพรและสบู่อสมุนไพร ส่วนตลาดภายในประเทศเป็นสมุนไพรอบแห้งส่งร้านสมุนไพรในกรุงเทพฯ

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕

แผนพัฒนาขององค์กรของวิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรฯ ในการพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณการผลิตสินค้า ทางองค์กรมีความต้องการในการพัฒนา ดังนี้

- ๑) ต้องการทำมาตรฐาน GAP ในปี ๒๕๖๐ ที่สามารถขยายตลาดผลิตภัณฑ์อีกทางหนึ่ง เช่น น้ำมันไพล น้ำมันตะไคร้ และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ที่ได้จากสมุนไพรในชุมชน
- ๒) การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตัวเอง เช่น สบู่สมุนไพร ลูกประคบ น้ำมันไพล และน้ำมันตะไคร้ เป็นต้น
- ๓) การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ครบวงจร

ภาพแปลงสมุนไพร(ไพล) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ ตำบลคลองไถ่เถื่อน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว

๒. สวนพฤกษศาสตร์วังน้ำเย็น

สวนพฤกษศาสตร์วังน้ำเย็น ได้สนองนโยบายแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยฉบับที่ ๑ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ โดยการปลูกพืชสมุนไพรและเพาะกล้าพันธุ์พืชสมุนไพร แจกจ่ายให้ชาวบ้านในชุมชนในพื้นที่ไปปลูกสมุนไพรเพิ่มและให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสมุนไพร ให้เด็กและเยาวชน ชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนและชาวบ้านในชุมชนได้มองเห็นความสำคัญคุณค่าของพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้กับตนเองและผู้อื่น สร้างมูลค่าเพิ่มสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์กับตนเองครอบครัวและชุมชน เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับตนเองครอบครัว ตลอดจน เพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทยและภูมิปัญญาไทยซึ่งพืชที่ปลูกมี ๔ ชนิด ซึ่งไม่มีการปลูกพืชสมุนไพร(ไพล) คือ

๑. ป่าช้าหมองหรือหนานเฉาเหว่ย
๒. ต้นฝาง
๓. โด่ไม่รู้ล้ม
๔. ตะไคร้

นอกจากนี้จังหวัดสระแก้ว อยู่ระหว่างการจัดทำคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของ พืชสมุนไพร (ไพล) ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล จังหวัดสระแก้วนิยมปลูกไพลพันธุ์พื้นเมือง ให้ผลผลิต ไร่ละ ๗-๘ ตัน เก็บเกี่ยวในฤดูแล้ง ประมาณเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ โดยระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ดังนี้

- การนำไพลไปใช้เพื่อสกัดน้ำมัน เก็บไพลเมื่อมีอายุได้ประมาณ ๒ ปี
- การนำไพลมาใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบประกอบเครื่องยา เครื่องสำอาง และส่วนผสมในลูกประคบ เก็บเกี่ยวไพลเมื่ออายุ ๘ เดือน - ๑ ปี

ภาพการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล พืชสมุนไพร(ไพล)

ไพลในจังหวัดสระแก้ว ผลผลิตออกสู่ตลาด จะผลิตได้เป็นช่วง ในเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ และ พฤศจิกายน-ธันวาคม ราคาที่ผู้ปลูกไพลขายได้ คือ กิโลกรัมละ ๑๒-๑๕ บาท และตลาดหลักในการขายไพล คือ โรงพยาบาลวังน้ำเย็น

ไพลจังหวัดสระแก้ว ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ ซึ่งในปี ๒๕๖๑ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑ แปลง คือ แปลงใหญ่สมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ คือ

๑. การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
๒. ส่งเสริมจัดทำแปลงเรียนรู้
๓. พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็น Smart Farmer และความเข้มแข็งของกลุ่ม องค์กร วิสาหกิจชุมชน